

М. Ю. Шаповал.

ЗАНЕПАД У. Н. Р.

ПРАГА. 1928.

Видавництво „Вільна Спілка“.

ЗАНЕПАД УНР.

І. Як було справді.

Вже минуло більш десяти років, з часу оповіщення Української державності у формі республіки. Перша наша республіка існувала з 7 листопаду 1917 р. по 29 квітня 1918 р., коли стався німецько-гетьманський переворот, що дав початок „Українській Державі“. „Українська держава“ (гетьманщина) під ударами всенароднього українського повстання організованого Укр. Нац. Союзом, впала 6-го листопаду 1918 р. 22 січня 1919 року зібрався Конгрес Трудового Народу України — верховна суверенна влада, перед якою Директорія склала звіт і свої уповноваження. З огляду на військовий час КТНУ в засіданні 28 січня 1919 року ухвалив „Закон про форму влади на Україні“, в п. 2-му якого говориться:

„2. Зважаючи на загрожуюче внутрішнє і зовнішнє положення нашої Республіки, засідання свої припинити, виділивши із свого складу комісії з законопідготовчими і контрольними функціями, які мають розробити законопроекти для слідуєчої сесії Трудового Конгресу, а тако-ж допомогати правительству в оздоровленні адміністративного апарату всієї Республіки від контр-революційних і анти-державних елементів. Повинні бути утворені комісії: 1) по обороні Держави, 1) земельна, 3) бюджетова, 4) закордонних справ, 5) харчових справ і 6) культурно-просвітня. Загальний склад комісій укладається шляхом виборів, пропорціонального представництва від усіх фракцій Конгресу, по рахунку 1 представник від 15 членів Конгресу“.

Далі говориться:

„3. З огляду на небезпечний військовий час доручити владь і оборону краю Директорії УНР, яка доповнена представником

од Наддністрянської України, до слідуєчої сесії Трудового Конґресу мав бути верховною властю і видавати закони, необхідні для оборони Республіки, при чім ці закони передаються на затвердження найближчої сесії Трудового Конґресу. Виконавча влада УНР належить Раді Народніх Міністрів, котра складається Директорією і в час перерви сесії Конґресу відповідає перед Директорією.

4. Доручити президії Трудового Конґресу в порозумінні з Директорією в найближчий час, коли явиться змога нормальної роботи, скликати слідуєчу сесію Трудового Конґресу України.

5. Конґрес Трудового Народу України стоїть проти організації робітничої диктатури і висловлюється за демократичний лад на Україні. В цілях закріплення демократичного ладу правительствo УНР разом із комісіями мав підготовити закон для виборів всенароднього парламенту Великої Соборної Української Республіки.

6. На основі всенароднього голосування мають бути скликані нові органи влади на місцях, а до того місцева власть в інтересах національної оборони повинна належати довіренним — правительству Української Народньої Республіки — комісарам, які повинні працювати в контактї і під контролем місцевих трудових рад, обраних пропорціонально від селян і робітників.

7. У відношенні до захватів Української території військами держав Антанти, арміями совітськими, польськими, донськими, добровольчеськими та румунськими — Конґрес Трудового Народу України заявляє свій рішучий протест проти замахів на цілість, самостійність і незалежність Української Народньої Республіки. Український народ хоче бути нейтральним і в дружних відносинах з усіма іншими народами, але він не потерпить, щоб яка б не було держава накидала збройною силою свою волю українському народові.

8. З приводу своїх постанов Конґрес Трудового Народу України видає свій Універсал до українського народу і ноту до народів всього світу.

Президія Конґресу Трудової України:
Голова *Семен Вітик*
Секретарь *Сергій Бачинський*“.

Такий основний конституційний закон, даний верховною суверенною владою України — Трудовим Конґресом. Всі органи державної влади і вся їх діяльність можуть бити легальними лише при умові, коли вони правно виходять з цього закону. Цим законом доручено в УНР верховну владу на час між сесіями Конґресу Трудового Народу — Директорії, а виконавчу владу відповідальній перед Директорією Раді Народніх Міністрів, вищі контрольні функції покладено на окремій комісії, обрані Трудовим Конґресом, їм же доручено і законо-

підготовчі функції. Директорію уповноважено видавати закони, необхідні для оборони Республіки, при чім ці закони мали б бути передані на затвердження найближчій сесії Трудового Конгресу.

На основі п. 7 очевидно, що Директорія повинна охороняти цілість, самостійність і незалежність УНР. По п. 6 підпорядковано органи місцевої влади (комісарів) під контроль місцевих трудових рад, обраних селянством і робітництвом.

Комісії Трудового Конгресу мали ще один обов'язок (по п. 2) — допомагати правительству в оздоровленні адміністративного апарату всієї Республіки від контр-революційних і антидержавних елементів.

Таким чином Трудовий Конгрес дав ясний виразний закон про головні органи влади і контроль. В логічно-утвореній державній структурі України певне місце належить виданому Директорією незвичайно-важному „Законові про місцеві конгреси і ради трудового народу“. З огляду на його важність подамо його тут цілком:

З А К О Н

про місцеві конгреси і ради трудового народу.

1. Для боротьби з контр-революцією і анархією, для догляду за діяльністю місцевих агентів влади і за виконанням законів революційного уряду України скликаються повітові і губерніяльні конгреси трудового народу з представників селянства, робітництва і трудової інтелігенції.

2. Для організації конгресів утворюються губерніяльні і повітові організаційні комісії.

3. Губерніяльні організаційні комісії складаються з Губерніяльного Комісара або його помішника, двох представників від селянської Спілки і по одному представнику від місцевого професійного робітничого союзу і губерніяльної народної управи.

4. Повітові комісії складаються з повітового комісара або його помішника, двох представників від селянської Спілки і по одному представнику від місцевого робітничого професійного союзу і повітової народної управи.

5. Комісії обирають зі свого складу голову і секретаря. Засідання комісій дійсні при участі трьох членів.

6. Право представництва на трудових конгресах належить лише трудовому селянству, робітництву і трудовій інтелігенції з тими обмеженнями, які зазначені в інструкції для виборів до Всеукраїнського Трудового Конгресу.

7. Повітові Конгреси складаються з уповноважених від селянських сходів, рахуючи по одному уповноваженому від села з населенням од 500 до 2.000 душ і по 2 представники від села з більшою кількістю населення. Невеликі села і хутори об'єднуються для обрання представника.

8. Кількість уповноважених на повітовому конгресі від робітни-

ків і трудової інтелігенції остаточно устанавляється повітовою організаційною комісією на підставі статистичних висновків і в залежності від пропорціонального взаємовідношення різних груп місцевої людности, (але з тим, щоб представників від робітництва було не більше 30 і не менше 10 відсотків загальної кількості членів конгресу, і представників від трудової інтелігенції було не більше 20 і не менше 10 відсотків). Комісія устанавляє також, від якої кількості робітників чи інтелігенції обирається уповноважений на конгрес.

9. Губерніяльні конгреси складаються з представників від волостних селянських сходів, рахуючи по одному уповноваженому від кожної волости. Кількість уповноважених на губерніяльному конгресі від робітництва і трудової інтелігенції устанавляється губерніяльною організаційною комісією з обмеженням, зазначеним артикулом 9.

10. Повітові і губерніяльні конгреси обирають зі свого складу постійні виконавчі органи — повітові і губерніяльні. Ради трудового народу в кількості 9 членів по системі пропорціональних виборів, докладно зазначені в артикулі інструкції для виборів до Всеукраїнського Трудового Конгресу.

11. Засідання трудової ради дійсні при участі половини членів. На першому засіданні обирається голова і секретар Ради.

12. До компетенції місцевих трудових Рад і конгресів належить:

- а) боротьба з контр-революцією і анархією в повіті чи губернії,
- б) політичний контроль над діяльністю місцевих агентів влади комісарів, міліції і інших урядовців,
- в) право намічати і представляти уряду Української Народньої Республіки кандидатів на вищі посади по комісаріату і міліції,
- г) право представляти відповідальній владі про необхідність по політичних мотивах зміни урядовців і призначення нових,
- д) розслідування зловживань агентів гетьманського уряду та його прихильників і притягнення їх до карної відповідальности через відповідних агентів республіканської влади,
- е) догляд за переведенням в життя і виконанням місцевими агентами влади законів Української Народньої Республіки.

13. Повітові і губерніяльні Ради в своїй діяльності підлягають законам Української Народньої Республіки і за протизаконні вчинки відповідають на загальних підставах.

14. По питаннях загально-принціпового значіння комісари УНР повинні звертатись за директивами до відповідних трудових рад. Розпорядження трудової ради, не противні законам республіки, обов'язкові для комісара. В разі не згоди комісара з постановою трудової ради питання остаточно вирішається вищою владою по заяві трудової ради або комісара.

15. Повітові ради зносяться з вищою через ради губерніяльні, а ці останні безпосередньо. Губерніяльні трудові ради представляють уряду Української Народньої Республіки побажання повітових рад зі своїми висновками.

16. Повітові і губерніяльні ради скликають не менше одного разу на протязі трьох місяців відповідні місцеві конгреси, на яких дають справоздання свої діяльності і одержують директиви для дальшої роботи.

17. Всякі непорозуміння при виборах і скарги на неправдивість виборів передаються на розгляд відповідних організаційних комісій, постанови повітових комісій можна скаржити до губерніяльної комісії, а постанови цієї останньої до всеукраїнської комісії в справах виборів до місцевих конгресів і рад трудового народу України, яка складається з трьох осіб по розпорядженню Президії Всеукраїнського Трудового Конгресу.

18. Вищезгаданій Всеукраїнській комісії пильнувати за негайним проведенням цього закону в життя, а також давати вказівки і пояснення при виборах до місцевих конгресів і рад.

19. Закон цей перевести в життя по телеграфу.

20. На організацію і утримання Рад трудового народу відкрити відповідні кредити через комісарів.

Оригінал підписали: Голова Директорії *В. Винниченко*.

Члени: *Макаренко, Андрієвський*

Член-секретарь *Швець*.

З оригіналом згідно: Керуючий справами Директорії Української Народньої Республіки Т.В.О. Начальника канцелярії *В. Кліпачевський*.

Особливо важні п. п. 1, 12 і 14, які устанавлюють мету місцевих трудових конгресів: „Для боротьби з контр-революцією і анархією, для догляду за діяльністю місцевих агентів влади і за виконанням законів революційного уряду України“, а також політичний контроль над діяльністю агентів влади, догляд за виконанням законів і т. п.

Закони Трудового Конгресу глибоко відповідали розумній потребі української визвольної боротьби, були направлені на користь всієї поневоленої нації, захищаючи інтереси, свободу і права селянства, робітництва та трудової інтелігенції. Основою законів була правильна уява законодавця про соціальну структуру України, отже тому в законах був заложений найбільший політичний реалізм. І лише по шляху, вказаному законами Трудового Конгресу, Україна могла досягнути свою визвольну мету. Одначе збочення і порушення законів Трудового Конгресу зявилися головною причиною поразки українського руху.

Як це сталось?

В урядових органах було здійснено фактичний „єдиний національний фронт“, тому скрізь були агенти партій, що противились організації трудової демократії, а мріяли про збереження капіталістично-поміщицького устрою УНР. Якраз ці агенти фактично саботували законодавство УНР. Під впливом могучого повстання трудових мас контр-революційні групи і партійки української інтелігенції

зпочатку йшли в революційній течії, пасивно достроюючись до вимог революції. „Соціалісти-федералісти“ (тепер „радикал-демократи“) заявили, що вони не поділяють програми Директорії, але будуть лояльно співпрацювати на технічних ролях. Революційну програму Директорії прийняли лише три партії: українські соціалісти-революціонери, соціал-демократи і соціалісти-самостійники.

Співпраця на „технічних“ ролях вилілась незабаром в тім, що с-фи появились в значному числі в дипломатичних місцях і представництвах за кордоном та в міністерствах і ин. установах на Україні хоч і в технічних, але дуже відповідальних ролях. Вони вели саботаж революційного законодавства Трудового Конгресу при підтримці ріжноманітного „безпартійного“ елемента, що влип в організаційну схему нової України. Видатним актом саботажу було умисне звільнення не лише здійснення закону про трудові ради, а навіть затримка опублікування цього закону.

Закон цей був опублікований зпочатку навіть не державною канцелярією, а, здається, Інформаційним Бюро при армії УНР вже у Винниці.

Але навіть після цього правила на місцях комісари, а трудових рад не вводилося в життя. Після припинення першої сесії Трудового Конгресу перше правительство УНР (кабінет В. Чехівського) через два тижні (власне 13 лютого 1919 р.) вийшло на демісію, а заступив правий кабінет С. Остапенка, зложений з 6 с-ф, 2 соц-сам, 2 нар-рес, 1 рад. і 2 безпарт., власне був кабінетом дрібної національної буржуазії, що була засадничо проти законодавства Трудового Конгресу і тому, хоч була юридично і морально зобов'язана переводити в життя його закони, фактично не переводила. Цей кабінет був утворений для иншої закордонної політики (він вірив в порозуміння з Антантою!), а не для якихось змін у внутрішній політиці, одначе він вже саботував закони верховної влади України.

Коли виявився крах цього кабінету, а Директорія і револ. партії побачили наочно фатальну роль буржуазного кабінету і у внутрішній політиці, тоді наступила реконструкція.

Її попереджувала згода, заключена соціалістами-революціонерами і соціал-демократами 5 квітня 1919 р. На Україні ширився рух з радами (21 березня навіть південно-західній фронт української армії утворив Революційний Комітет і видав відозву про заведення рад, 25 березня про владу рад прийняв постанову корпус січових стрільців!) — ось чому с-р і с-д 5 квітня підписали таку програму внутрішньої політики для нового уряду, котрий мав бути зложений з представників цих партій:

„1) Кабінет кладе своїм завданням: а) припинення внутрішньої горожанської війни, б) можливо скорше замирення з Савітською Росією, в) неприняття наступательних союзів проти Савітської Росії;

2) Забезпечення легального існування всіх партій, коли вони не йдуть проти суверенности УНР;

3) Негайна організація місцевих Конгресів і Рад Трудового Народу;

4) Перегляд закону про Трудові Ради;

5) Переговори з державами Антанти й іншими державами кабінет міністрів вестиме на умовах: а) визнання самостійности Української Народньої Республіки, б) незтручання у внутрішні справи Республіки, в) виведення війська з території УНР, г) коли умови з французьким командуванням в Одесі вже підписані уповноваженими УНР, то вони санкціонуються Директорією після затвердження новою Радою Міністрів“.

Програма в високій мірі цікава тим, що вона продиктована якраз трудовими масами українського народу, що недвозначно повстав проти орієнтації на Антанту, вимагав влади Рад, а військо в березні вже стало на ґрунт влади трудових рад, — значить стало в оборону законодавства Трудового Конґресу, яке було відповідним до інтересів і понять народніх мас. В Директорії (після виходу Винниченка) провід перейшов у руки соціал-демократа Петлюри, зявилася нова інституція „кабінет“ в раді міністрів, складання нової ради міністрів стало під знаком соціал-демократії: головою і мін. фінансів — с-д Мартос, його заступник і мін. юстиції — с-д А. Левицький, внутр. справ — с-д І. Мазепа, земельних справ — с-р М. Ковалевський, в. о. вовн. мін. — с-р Сиротенко, закорд. спр. — с-д Темницький. Згодом були призначені керуючі мін. с-р Паливода — пошт і тел., с-р Лизанівський — преса і пропаганда, с-р Шрамченко — народнє господарство. Отже ясно, що політичний кабінет ради міністрів був соціал-демократичний, с-ри були в ролях технічних керовників другорядних відомств, тому відповідальність за політику і за охорону законів Трудового Конґресу взяли на себе соціал-демократи.

Вже декларація нового соціал-демократичного уряду 12 квітня була де-яким відхиленням від угоди 5 квітня: вже не мир з Совітською Росією, а війна на два фронти — російський і польський, але в головному пункті уряд обіцяє негайно завести селянсько-робітничі ради для контролю над діяльністю місцевих властей. Як бачите, вже опущено важний момент із законів Трудового Конґресу: не лиш контроль адміністрації, але розрішення важніших принципових питань, політичний контроль, догляд за виконанням законів належався по закону трудовим радам! Боротьба з контр-революцією стоїть головним завданням трудових рад, а про це декларація мовчить і обмежує ролю рад до функцій чисто контрольних.

Одначе, політичний кабінет Мартоса не здійснив свої обіцянки — не виконав закону: не організував трудових рад, чим допустився злочину хоч би вже тим, що залишив без контролю діяльність адміністрації. Кабінет Мартоса пішов до демісії в серпні (до цього ще прийдемо), а тим часом в липні вже стався розрив

його з Центральним повстанським Штабом, веденим незалежним соц-дем Ю. Мазуренком і с-р О. Малолітком на основі угоди ЦК с-рів з ЦК незалежних с-д, до якої пристали с-д що були в районі большевицьких операцій. Угода ця була утворена під гаслом заведення влади трудових рад і лише тому повстання було успішне. Петлюра і с-д кабінет УНР цього не розумів (чи не хотів розуміти), і скористався успіхом повстанців — радянців для свого наступу.

Як відомо воєнна влада Петлюри заарештувала провід Центр. Повст. Штабу, убила с-ра Діяченка. Відступ большевиків під ударами повстанців дав змогу для успішного наступу УНР з заходу і Денікіна зі сходу. Цей факт вплинув на те, що урядові соціал-демократи почали більш одверто говорити проти влади рад, проти навіть контрольних рад! Ось чому соц-демократи зажадали 9 червня (в Чорнім Острові) нових уступок від с-рів і вимагали згоди на „президентуру“ Петлюри. „Додаткові умови“ в Чорнім Острові вже говорили про заведення Народніх Рад, зложених проте на трудовому принципі.

Червневі „додаткові умови“ не були здійснені, бо... 25 липня с-деки писали в „Визволенні“ (ч. 26): „Селяне встали не за якусь там радянську владу, а за свої інтереси, як соціальні, так і національні“.

Тут ясно видно вихватку проти засадничої вимоги с-рів, на якій утворено угоду 5 квітня і 9 червня — проти трудових рад, але вихватку замасковано тоном, ніби-то виступ вимірений проти большевицької системи рад.

Але через місяць — 25 серпня 1919 р. центральний орган соціал-демократів „Робітнича Газета“ писав:

„Перемога на нашому боці... соціал-демократія показала свою політичну зрілість. Вона глянула в „корінь“, аналізувала економічне положення України, спосіб продукції і сказала: диктатура пролетаріату на Україні не може бути. Пролетаріят не зможе вдержати владу в своїх руках, коли він ліліпут в порівнанні з великим селянством. Наші „ліві“ теж бачили цю небезпеку і тому видумали якусь кумедну форму пролетарської диктатури: селянсько-робітничі ради, де дві третини (місць) належать селянам, а одна третина робітникам. Це значить творити соціалістичні форми життя без творця(!?)... Хвилі анархії з Росії залили Україну, але історія, як ми передбачали(!), пішла по Марксу, а не по Лвніну“.

Що більш серйозніше говорять ці політики, то більш гумористичними виглядають їх пози: „Перемога на нашому боці“ — чому власне і яка перемога на їхньому боці? Що українські повстанці погнали большевиків? Де-ж тут... „політична зрілість“ укр. соціал-демократів?

Що трудові ради є „кумедною“ формою диктатури? Крутість, і примітивне політичне віроломство так і світять з цих слів „Роб. Газети“. Ця писанина світить „перемогою“ над кількома пра-

вими с-рами, що вертілись при уряді УНР і яким соціал-демократи 6 серпня прислали ультиматум про прийняття „загально-демократичного“ принципу організації „Народніх Рад“. Нова „угода“ про парламентарно-буржуазну демократію і була тією подією, що натхнула соціал-демократам оту браваду про „перемогу“, „політичну зрілість“, „кумедну форму“ і т. п.

Для історії залишився факт, що з 5 квітня по 6 серпня за чотири місяці с-деки виявили свою політичну нечесність: зрадили закон Трудового Конгресу, деклярацію Директорії про владу трудових мас і закон про трудові ради. Історія з 6 серпня пішла „по Марксу“ і привела новий уряд Мазепи до катастрофи. 27 серпня був утворений уряд Мазепи, в якому були вже всі „лідери“ політично зрілих: Мазепа, Мартос, Безпалко, Шадлун, Тимошенко, А. Левицький, що розтоптали основну засаду програми, утвореної Трудовим Конгресом — трудовий принцип.

Між иншим, в цей час фатальну ролю зіграли і „соціялісти-федералісти“ — їх дипломати з-за кордону бомбардували: коли буде проголошено принцип буржуазного парламентаризму, то за два тижні Антанта визнає Україну! Цю штучку було пущено в хід умисно, щоб зтероризувати с-рів: коли вони, мовляв, опинатимуться за своїм трудовим принципом, то цим перешкоджатимуть признанню України Європою, одсуватимуть „допомогу“ Європи, шкодитимуть визволенню України і т. п.!

Ось через що 9 вересня на конференції у Винниці с-ри розбились на три течії, але зрештою прийняли „парляментаризм“ із тактичних міркувань, щоб не перешкодити „признанню“ України, а потім перевести в життя основну вимогу нашої революції — владу трудових рад. Це була помилка, бо... ніяке „признання“ України і не пахло в повітрі.

Українські радянські революційні партії (повстанці, с-ри і незалежні с-деки) розірвали з УНР, боролись проти Москви самостійно, але коли побачили перемогу денікінців над большевиками, то... перейшли на бік большевиків, одштовхнуті в липні урядом УНР, цеб-то Петлюрою і соціал-демократами. В цьому факті коріниться дальша поразка УНР. Перегрупування сил сталось вже в самому українському селянстві і робітництві — український народ одірвався від УНР. Може це і є те „передбачення“ по Марксу, яке так талановито „передбачали“ люде, що „доказали свою політичну зрілість“?

4 листопаду 1919 р. на нараді у Жмеринці генерал Сальський (один з стовпів петлюрівщини) заявив недвозначно:

„Ми тут боліємо душею... на фронті кров проливається, але де-ж населення? Воно до цього часу називає нас „петлюрівцями“, а галичан — „австріяками“; активно ніхто не допомагає. Причина наших неуспихів полягає в тому, що ми не маємо сталого контакту і організованого

зв'язку з народом, який сам, іноді цілком самостійно і незалежно від нас, партизанкою провадить боротьбу проти своїх ворогів. А як би ми, вийшовши з народу та в народ і пішли — усі разом — і військо і правительство — і разом з ним працювали, щоб він нас розпізнав і не вважав чужими для себе, то тоді народ був би більше чулим до потреб нашої армії і сам прийшов би активно їй на допомогу**).

Безпартійний генерал, воєнний міністр, не знаючи Маркса (може якраз через те?) правильно поставив діагноз головної хвороби петлюрівщини: без народу, а це було об'єктивно тоді і проти народу. Лише одного не сказав Сальський: не дав історичної справки, коли сталось оте нещастя і хто його завинив. Завинили ті, що ще за три дні перед жмеринською нарадою в своїй „Робітничій Газеті“ (5 листопаду, ч. 532) писали таку контр-революційну гидоту:

„Трудовий принцип, як метод і засіб соціалізації народнього господарства, є карикатура, шкідлива і не потрібна, на справжній правильний перехід до соціалізму. Трудовий принцип на Україні є ніщо інше, як панування економічно-реакційного селянства, з яким до соціалізму не так уже легко йти, як думає „Трудова Громада“**)... Коли лишень селянство візьме в свої руки землю і закріпиться на ній, то весь революціонізм з селянства спаде, як спадає в Дніпрі вода після весняного розливу“.

Ясно, що ворогами української революції, як програму її означив Трудовий Конгрес, були не лише „соціалісти-федералісти“, не лише „соціалісти-самостійники“, але й соціал-демократи, що фальшиво підписували з с-рами угоди про негайне переведення закону про трудові ради в життя, а в дійсності саботували і нарешті в серпні вже одверто виступили навіть проти контролю УНР з боку селянства й робітництва. Все якраз „по Марксу“! В липні розірвали з революційними повстанцями, цим пхнули їх на зустріч українським більшовикам, відштовхнули селянство й робітництво від УНР, поклавши своєю діяльністю початок петлюрівщині.

Уряди Мартоса і Мазепи звели на нівець і контрольну роль комісії Трудового Конгресу. Отже — ми маємо очевидний факт анти-демократичної і анти-народньої акції панків, що фальшиво називали себе... „робітничою“ партією, в якій робітників проте не було. І через те льогічно прийшло, що не лише галицька „диктатура“, але й соціал-демократична „президентура“ прийшла до ідеї порозуміння з Денікіним: галицька обер-команда здійснила це, а штаб Петлюри не здійснив лише тому, що Денікін не хотів і чути про переговори з штабом Петлюри, а галичане перебігли дорогу, заключили договір, позбавивши Петлюру можливості вступати до згоди з Денікіним під захистом галичан.

*) Подано у О. Доценка, кн. 4, ст. 272.

***) Центральний орган соціалістів-революціонерів.

І ось, коли прийшла катастрофа вже до воріт петлюрівського штабу, тоді відбувся ліквідаційний акт УНР: маємо на увазі постанови Директорії (яка на той час фактично складалась з Петлюри, Макаренка і Швеця) з 15 листопада 1919 року. Цей акт є актом повного розриву з Україною і одриву від законів Трудового Конгресу. Цей акт звучить так:

„З огляду на виїзд за кордон по державних справах членів Директорії А. Макаренка та Ф. Швеця, Директорія ухвалила:

1) На час відсутности з території Української Народньої Республіки членів Директорії А. Макаренка та Ф. Швеця верховне керування справами Республіки покладається на голову Директорії пана Головного Отамана Симона Васильовича Петлюру, який іменем Директорії затверджує всі закони та постанови, ухвалені Радою Народніх Міністрів.

2. На випадок його смерти все верховне керування державними справами Республіки та її озброєними силами покладається на залишившихся в живих членів Директорії, або одного з них з тим, аби вони провадили зовнішню та внутрішню політику Республіки на ґрунті її самостійности до часу скликання представництва від українського народу“.

Це останній акт Директорії! Макаренко і Швець виїхали за кордон, Петлюра видав до населення 19 листопада відозву, в якій абсолютно неправдиво заявляє: „Рік тому назад я став на чолі повстанського війська, яке революційним нестримним поривом змело, знищило і роздавило гетьманщину“.

Хто знав історію організації Укр. Нац. Союзу, історію організації і здійснення повстання, призначення Директорії, той може тільки згрідливо усміхнутись на хвастовито-брехливу заяву Петлюри і його претензію взяти на себе те, що йому не належало і не могло належати. „Я сам,“ сказав тепер Петлюра, розпочавши вже одкрито сумну добу, що має назву „петлюрівщини“. Акт 15 листопада був оформленням фактичного „самодержавства“ ізольованого від народу Петлюри. 2 грудня сталась Любарська катастрофа, (значна частина війська покинула Петлюру), в той же день самоліквідувались січові стрільці, а 5 грудня Мазепа з кількома міністрами на прохання військових і політичних груп випхали Петлюру за кордон (власне до Варшави) де якраз вже 2-го грудня 1919 р. заступник Мазепи в уряді п. А. Левицький зробив декларацію польському урядові про відступлення Галичини, части Волині і ин. західних земель.

Все це грубо порушувало інтереси України і основний конституційний акт — закон 28 січня 1919 р. виданий Труд. Конгресом. Засада „цілість, самостійність і незалежність“ України була потоптана. Директорія була фактично ліквідована. В якому напрямі і як підготовлялась ця справа, видно з листа А. Левицького до Петлюри. Між иншим в цьому листі (поданий О. Доценком в „Літоп. революції“) така многоважна фраза: „Поляки дізналися про уповноваження

Макаренка і це їм не подобається. Вони категорично висловились за те, щоб вся повнота Верховної Влади належала тільки Вам“. Що значить це — категорично? Невже уже в той час вони командували „верховною владою“ України і могли установляти її структуру? Як би там не було, але очевидно вже де-які люде працювали у Варшаві в тім напрямі, щоб поляки відчули можливість категорично вимагати тієї чи іншої форми влади на Україні. Як показують документи, в лоні УНР народилась якась переворотова групка, що задумала узурпувати владу. Ми вже 9 червня зустрілись з вимогою с-дем. забезпечити Петлюрі „президентуру“. 15 листопаду розігнано „постановою“ Директорію, „верховну владу“ перейняв сам Петлюра, але все-таки походження влади від Трудового Конгресу звязувало переворотчиків і вони вживали всує імени Директорії. Акт 15 листопаду здавався їм мабуть невиразним, тому вони взялись за дальші акти. А. Левицький в листі категорично від імени поляків вимагає, щоб Петлюра „оформився“, як єдиний представник верховної влади. Далі бачимо в постановах ЦК соц-демократів 29 січня 1920 р. цікаві моменти: ЦК УСДРП вимагає: „Належить негайно скликати передпарламент з законодавчими функціями на підставі демократичного представництва. Перед цим передпарламентом Директорія і уряд Української Народньої Республіки зложить відчит зі своєї діяльності і зложить свої уповноваження“.

Як ми пригадаємо Трудовий Конгрес уповноважив Директорію видавати закони, необхідні для оборони цілості, самостійності і незалежності УНР лише на час до чергової сесії Труд. Конгресу, де мали закони Директорії ще піти на ствердження! Отже, Труд. Конгрес наділив неповними правами Директорію і зобов'язав її звітом. Соціал-демократи це все ігнорують і замість влади Трудового люду України вимагають скликати „передпарламент“ та ще з функціями суверенної влади, перед якою Директорія і уряд мали скласти звіт і уповноваження. Це очевидна зрадницька постанова ЦК соц-дем. Ці самі члени ЦК були в той же час і урядом, отже, од їх залежало скликати Трудовий Конгрес або... зрадити його. Вони зробили останнє.

Одначе, підемо далі за постановами 29 січня 1920 р.:

„Центральний Комітет УСДРП ставить умовою теперішньому урядові ще до скликання передпарламенту — видання урядом правнодержавного акту, після якого Директорія УНР всю свою владу виконує виключно через кабінет і раду народніх міністрів“.

Що за „правнодержавний“ акт? Ага, Петлюра діє виключно за вказівками „кабінету“ і „ради“ міністрів, цеб-то... ЦК соціал-демократів. Коли б же він опинався то постановлено тоді ж його налякати:

„VI. Центральний Комітет УСДРП рішуче висловлюється проти

запрошення військ на територію України, в яких би то не було цілях“.

Містерія з „правнодержавним“ актом відбулась в лютому в Кам'янці. А Левицький поїхав до Кам'янця, за ним туди ж 5 лютого приїхав від Петлюри його адютант О. Доценко з важними дорученнями. 11 лютого польська команда арештувала „раду міністрів“: соц.-дем. Мазепу, Левицького, Шадлуна, Безпалка і соц.-федер. І. Огієнка, на інтервенцію Доценка їх випущено і вони в повній свідомості своїх „верховних прав“ і можливостей, 14 лютого винесли постанову не більш не мінш, як про форму верховної влади в УНР, цеб-то узурпували компетенцію суверена — Трудового Конгресу. Цікавий спосіб думання у цих п'яти людей: Раду Міністрів з 16 осіб поставив Трудовий Конгрес в підпорядкування Директорії, яка в свою чергу відповідала перед Трудовим Конгресом, отже, ясно, що не то що 5 міністрів, а навіть ціла Рада Міністрів не мала права займатись питаннями, які не входили в її компетенцію. Коли ж Мазепа, Левицький, Шадлун, Безпалко і Огієнко „постановили“ присвоїти собі компетенцію суверенної влади України (і то в Кам'янці під владою поляків, командант яких Боннін оповістив усіх укр. міністрів приватними людьми!), то ці люде зробили на папері державний переворот.

Ось цей документ:

„Витяг з протоколу засідання Кабінету Народніх Міністрів 14 лютого 1920 року.

Присутні: Голова Ради Народніх міністрів І. Мазепа, міністр юстиції А. Левицький, міністр культів І. Огієнко, міністр народного господарства М. Шадлун, міністр праці О. Безпалко. П. 2. В справі повновастей представників уряду за границею.

На доклад Голови Ради Народніх Міністрів про залишення повновастей представникам уряду УНР за границею постановлено: на час перебування п. Голови Директорії УНР за границею представникам уряду (колегії) за границею в складі: міністра юстиції і керуючого Мін. Закордон. Справ А. Левицького, міністра військових справ Сальського і товариша міністра внутрішніх справ Христюка, надається право:

а) Вирішувати всі біжучі справи, які дотикають українського громадянства і військових, які знаходяться на території, занятій поляками, та зв'язані з цим фінансові видатки.

б) Вирішувати справу українських полонених в чужих державах та зв'язані з цим фінансові видатки.

в) Переводити тимчасові умови з усіма державами, залишаючи остаточне затвердження за цілим кабінетом Народніх Міністрів під керуванням голови Ради Народніх Міністрів.

г) Давати директиви місіям, оскільки за відсутністю зв'язку не будуть передавані такі ж центральним урядом.

д) З оголошенням тимчасового закону про фор-

мудержавного устрою гаснуть уповноваження, дані членам Директорії УНР п. п. Макаренкові і Швецю, і в зв'язку з цим повідомляє її про це п. Голова Директорії УНР.

Оригінал підписали: Голова Ради Народніх Міністрів *І. Мазепа*
Міністр Народнього Господарства *М. Шадлун*
В. О. Державного Секретаря Міністр Праці *О. Безпалко*.

До цієї постанови додано:

„Прокт тимчасового закону про форми державного устрою та про порядок законодавства.

І. 1. До скликання постійного законодавчого тіла тимчасову форму державного устрою і порядок законодавства в Українській Народній Республіці установить „Державна Народня Рада“. 2. Державна Народня Рада має бути скликана законодавчим порядком по відновленні урядового центру незалежно від розміру території, якою він буде управляти на протязі трьох тижнів, однаково ж не пізніше 1-го травня 1920 р. 3. Спосіб скликання Державної Народньої Ради та її склад виробить окрема комісія, утворена кабінетом народніх міністрів з представників громадсько політичних груп під керуванням міністра внутрішніх справ. 4. До скликання Державної Народньої Ради установлюється порядок законодавства в УНР згідно з постановами слідуючих відділів цього закону.

ІІ. 5. Директорія УНР здійснює свою владу виключно через раду і кабінет народніх міністрів.

6. Директорія УНР.

а) Затверджує ухвалені радою або кабінетом народніх міністрів закони, постанови, призначення і звільнення,

б) Підписує ухвалені або затверджені радою або кабінетом народніх міністрів міжнародні умови, договори чи інші державні акти.

в) Видає на пропозицію ради або кабінету народніх міністрів акти амнесії.

г) Репрезентує за відповідальністю голови ради народніх міністрів найвищу владу УНР перед народом України і перед державами світу.

д) Покликує голову ради народніх міністрів і затверджує членів ради і кабінету народніх міністрів.

7. Керуючого справами Директорії і справами Голови Директорії призначає кабінет народніх міністрів загальним законодавчим порядком.

ІІІ. 8. Голова Ради Народніх міністрів формує раду народніх міністрів, в склад якої входять всі міністри, керуючі міністерствами, державний секретарь і державний контрольор; два останні з правом дорадчого голосу.

9. Для вирішення негайних важких державно-політичних справ голова ради народніх міністрів формує одночасно з радою також кабінет з міністрів в числі не менш 5 і не більш 7 разом з головою і заступником голови ради народніх міністрів.

IV. 13. Українська Народня Республіка управляється на точній основі законів у відповідний спосіб виданих.

VI. 25. Всі закони, постанови, накази та розпорядження, які суперечать цьому наказові, в тім числі ст. ст. 2, 3, 4 і 5 закону з 13 липня 1919 р. про скасування посади наказного отамана, про верховну головну команду та про військову раду, касуються, а утворені на їх підставі інституції, штаби та заклади розвязуються, і персональний їх склад залишається за штатом на загальних підставах.

Оригінал підписали: Голова Ради Народніх Міністрів і Міністр
Внутрішніх Справ *І. Мазепа*
Вик. О. Державного Секретаря Міністр Праці *О. Безпалко*
Міністри: Народнього Господарства *М. Шадлун*
Юстиції і в. о. закордонних справ *А. Левицький*.
Ісповідань *І. Огієнко*.

Ось важніші пункти того акту який означає державний переворот в УНР. Цим актом цілком скасовано все суперечне йому законодавство: Закони Трудового Конгресу і Директорії, розвязано інституції, штаби та заклади, персонал їх залишено за штатом. Це значить: перервано формально-юридичний і організаційний звязок з усією попередньою добою та „засновано“ (на папері, під польським режимом) нову „державу“ під колишньою назвою „УНР“ з Петлюрою в ролі „президента“ і диктатурою „кабінету“ з соціал-демократів. Акт підписали: Мазепа (с-д), Левицький (с-д), Шадлун (с-д), Безпалко (с-д) і Огієнко (с-ф).

Ясно, що п. Андрій Левицький приїхав з Варшави для переведення в життя категоричної вимоги поляків, щоб „верховна влада“ була в руках одного Петлюри, таким чином перед нами факт: „переворот“ був зроблений п'ятьма міністрами на вимогу поляків і в порозумінні з Петлюрою, іменем якого з важними справами виступав його адютант Доценко, що приїхав слідом за А. Левицьким до Мазепа.

„Переворот“ вчинили не якісь нові групи, незадоволені урядом і конституцією та законами УНР, а Петлюра, Мазепа, Левицький, Шадлун, Безпалко, Огієнко, цеб-то один член Директорії і п'ять міністрів.

Соціал-демократи написали нову конституцію так, щоб вся влада належала їм („кабінет“). Замість Трудового Конгресу вони „постановили“ скликати Державну Народню Раду, але до скликання цієї Ради установили „порядок законодавства“ на основі нової „кон-

ституції“, що касує Трудовий Конгрес, його закони і Директорію, ним установлену. Одначе для замаскування перевороту, Петлюрі надано титул „Голови Директорії“ разом з усуненням інших членів Директорії. Цей „переворот“ зроблено під польською владою, коли УНР фактично не існувала. Коли-б подібну річ ці люде вчинили проти реальної державности (УНР) на українській землі перед очима українських громадян, то очевидно, що українські громадяне вчинили-б протест, а свідомі і патріотичні війська українські повелись-би з переворотчиками, як годиться поводитись з людьми такого сорту.

Але постанови 14 лютого 1920 року були зроблені під польською владою людьми, яких та влада оповістила приватними (приказ ген. Бонніна і арешт „ради міністрів“ 11 лютого 1920 р. в Кам'янці). Цей факт є ілюстрацією, що ніякою радою міністрів названі особи тоді не були. Людей, яких тоді потягли в кутузку польські сержанти, не були носіями ніякої влади фактично, а відповідно законам Трудового Конгресу — і юридично. Значить ми мавмо діло лише з інтригою А. Левицького, Доценка і Петлюри, спільниками яких стали в Кам'янці приватні особи — п'ять бувших міністрів. Всі постанови 14 лютого 1920 р. є лишень документами політичного шахрайства людей, що сиділи в польському полоні.

З другого боку ясно, що підготовлялась польська інтервенція. Автори самі усвідомлювали, що ніякого уряду УНР нема і що вони не уряд: це ясно стоїть в п. 2: „Державна Народня Рада“ має бути скликана законодавчим(!) порядком по відновленню урядового центра незалежно від розміру території“ і т. д. В момент підписування „постанов“ ці люде самі знали, що урядового центру нема і що він має бути ще відновлений.

Ясно, що ці постанови зроблені в „порядку“ захвату влади в передбаченні наступу на Україну поляків, які своєю фактичною силою будуть творцями нової „УНР“, титул якої захватчики перейняли на себе, маскуючи свій вчинок тим, що в їх персонах є „континуїтет“ — були-ж вони міністрами в УНР, а Петлюра головою в Директорії? Були і... тепер в ті самі особи, але конституція инша. Громадянство, мовляв, цього не помітить. Все піде як по гладенькій дорозі...

Який соціально-економічний зміст був у цьому перевороті? Слід знаходимо в проекті складу будучої Державної Народньої Ради“, як про це подає пізніше соціал-демократичний „Вперед“*). „Мандати“ (161) проектувалося поділити так (ділила-б як бачите спеціальна комісія під головуванням „міністра внутр. справ“, цеб-то... Мазепи):

1. Соц-дем., соц-рев., Бунд, Поалей-Ціон 30 %
2. Соц-федер., сел-соц., нар-труд., труд., фолксп., цеїрец. 18 „
3. Нар-респ., самост., хліб-дем., сіоністи, Ахдус 13 „
4. Укр. больш., боротьбисти, укр. с-дем. незалеж. 5,5 „

*) „Вперед“ 2 червня 1920 року

5. Рос. соц-дем., соц-рев., кадети	3·7 „
6. П. П. С. і людовці	2·0 „
7. Неполіт., наукові., коопер. і ин. організ.	16·0 „
8. Селянська Спілка	11·7 „

Цей „поділ“ мандатів, зложений тими, що все „передбачають“, свідчить про свідому передачу влади буржуазії. Погляньте: з 1 групи мандатів очевидно процентів 5 піде на жидівські соціалістичні групи, залишається на дві українські 25⁰/₀, які очевидно були-б поділені на „парітетній“ основі, цеб-то соц-демократи мали-б для себе 12·5⁰/₀. Група ч. 4 безумовно не брала-б участи в органі, що не відповідає навіть законам Труд. Конгресу, тим більше, що українські большевики, боротьбисти вже майже 2 роки були на стороні большевиків, а незалежні укр с-д безумовно стоять за українську рад. владу і в орган буржуазії не підуть. Група 5-та рос. с-р, с-д і к-д з українським урядом не співробітничали, отже „забезпечення“ для їх мандатів є лише маневром, обрахованим на те, щоб зрештою зменшити участь українських соціалістів-революціонерів. Група 6-та (поляки) має 2⁰/₀ мандатів, які діляться між ППС і людовцями, цеб-то й тут на буржуазію де-що припадає, припустім половина, цеб-то 1⁰/₀.

Ось „Державна Нар. Рада“ і матіме: за соціяльну революцію соціалістів-революціонерів і Село-Спілку (12·5+11·7⁰/₀) 24·2⁰/₀, проти соціяльної революції всіх останніх. Коли-б Бунд і Поалей-Ціон (разом 5⁰/₀) пішли-б з с-рами, то й то це ліве крило булоб представлене числом мандатів не більш 28·2⁰/₀. Значить Рада була-б така: Ліве крило — найбільш 28·2⁰/₀. Центр: соц-демократи, 2-га, 6 і 7-ма групи (12·5+18+16+2⁰/₀)=48·5. Праве крило (3-тя група) 13·0.

Розуміється, замість груп відсутніх (4 і 5) були-б мандати „пропорціонально“ розкинуті і центрові припало-б не менш 5⁰/₀, лівим не більш 3⁰/₀, правим останні, а тоді вигляд Держ. Нар. Ради був би такий:

Лівих 32·2⁰/₀, центр 53·5⁰/₀, правих 14·3⁰/₀.

Комбінація, яка забезпечує величезну перевагу буржуазії. Такий „проект“ проектував власне дальшу політику своїх творців — укр. соц-дем. Після святочної деклярації Директорії (і двох с-д в ній Винниченка і Петлюри) про владу лише трудових мас, після законів Трудового Конгресу про трудові ради, після умов з с-рами про негайне заведення трудових рад, соціал-демократи від проклямування трудової демократії докотились до перевероту 14 лютого і проклямування влади буржуазії, до поборювання української революції, а далі й до союзу з польською шляхтою і буржуазією.

Таким чином „акт“ 14 лютого був виразом не лише простого бажання захопити владу, але й передати її українській буржуазії при допомозі польської шляхти. Постанови є виразом явного переходу соціал-демократів в табор буржуазної контр-революції.

Зрадники революції і Трудового Конгресу всеж-таки про око людське вживають всує імени Трудового Конгресу. Ось характерний

приклад. Соціал-демократ А. Левицький, підписавши в Кам'янці 14 лютого згадані постанови на одміну законів Трудового Конгресу, прилітає до Варшави і 17 лютого підписує заяву до польського уряду і до всіх дипломатичних представників інших держав у Варшаві, як протест проти спроби московського Совнаркома розпочати переговори від імені Росії і „тимчасового Уряду України“. А. Левицький від імені „уряду УНР“ „урочисто“ заявляє полякам — що єдиним законним, мовляв, урядом України є уряд УНР, який —

„1) Обняв владу на Україні преемственно по першому Народньому парламенту України, Центральній Раді, та одержав потвердження своїх уповноважень від Народнього Трудового Конгресу в січні 1919 р. в м. Києві ;

2) Уряд Української Народньої Республіки, згідно з ухвалою вищезгаданого Народнього Трудового Конгресу, підтверженою державною Народою в Кам'янці-Подільському в місяці листопаді 1919 р., може зложити свою владу тільки перед загально-українськими установчими Народніми Зборами, обраними на підставі загального, рівного, таємного, без різниці національностей і пола виборчого права;

3) В даний мент і аж до скликання законних Установчих Зборів — Верховну Владу на Україні обіймає і репрезентує Висока Директорія, на чолі з Головним Отаманом військ УНР паном Симоном Петлюрою, а виконавчу — Кабінет Міністрів на чолі з п. Ісааком Мазепою і

4) Всяка инша репрезентація України — не має законних підстав на назву Уряду, а коли намагається, яко Уряд виступати, то являється узурпаційною і неправомочною до таких виступів приватною організацією“.

Цю заяву підписали соц-дем. А. Левицький і П. Понятенко. (Див. у О. Доценка, т. II, кн. 5, ст. 219). Рука, що ще три дні назад підписувала акт знищення Директорії і Трудового Конгресу, тепер з легкістю гоголівського Хлестакова випикує фрази про Петлюру й Мазепу, як представників влади УНР ледви не з часів ЦРади і займає позу „правного“ обґрунтування своєї претензії.

Віроломний зрадник Трудового Конгресу ще шукає „законних підстав на назву Уряду“!

З розгляду всіх фактів очевидно випливає, що теперішній „уряд А. Левицького“ являється узурпаційною і не правомочною до таких виступів приватною організацією.

Але яке шахрайське нахабство! 14 лютого зробили зраду Труд. Конгресу, а 17 лютого вже виступають в позі людей, обдарованих правами тим-же Труд. Конгресом, його уповноважених!

Між иншим маленьке шахрайство з поясненням термінів: „уряд“ і його публіцисти страшенно люблять називати ЦРаду і Трудовий Конгрес парламентами. Розуміється, це не правда. Обидва органи були верховною владою революційних трудових мас України, а ні в яким разі не парламентами в європейському розумінні. Називаючи

парляментами ЦРаду і Труд. Конгрес, одні люде роблять це в силу своєї політичної темноти, але петлюрівці це роблять умисно, щоб одурити буржуазну опінію Європи і витворити погляд, що українська революція була буржуазним ягням.

До чого доходить крутість реакційної дрібно-буржуазної черні!

Соціал-демократи Петлюра, Левицький, Михайлів, Понятенко перевели у Варшаві роботу, яка знайшла своє оформлення в польсько-петлюрівському договорі 21 квітня 1920 р. і воєнному договорі 24 квітня 1920 р.

Юридичний аналіз цих договорів дав професор С. П. Шелухин в своїй блискучій брошурі*), а тому ми докладно не будемо розглядати їх, лише вкажемо на послідовне переведення Петлюрою і Левицьким категоричного бажання поляків у життя про те, що вони хочуть бачити на чолі влади самого лиш Петлюру: ось в п. 1 Польща визнає „Директорію“ на чолі з С. Петлюрою за верховну владу УНР. Таким чином постанови ЦКУСДРП в січні 1920 р., постанови 14 лютого 1920 р. тих же соціал-демократів, але вже в ролі „ради міністрів“ (5 душ разом з Огієнком!) і договір 21 квітня 1920 р. представляють розвиток однієї інтриги: узурпацію влади над українським народом під фірмою зфальшованої УНР і при допомозі поляків. Підписи під документами залишають для історії імена героїв цієї політики (Петлюра, Левицький, Безпалко, Мазепа, Шадлун, Огієнко) та тих, що їх підтримували в цьому.

Нова „Рада Народніх Міністрів“ зфальшованої УНР була призначена 26 травня, вже після захоплення поляками Києва (захопили 7 травня, а очистили 11 червня 1920 р.). В цей уряд на чолі з В. Прокоповичем і А. Левицьким увійшло: 5 радикал-демократів, 4 соціал-демократи (Мазепа, Левицький, Безпалко, С. Тимошенко) і інших одиниці. Ясно, що Петлюра взяв напрям правіше соціал-демократів. „Держав. Нар. Ради“, яку по „закону“ 14 лютого мусив би уряд Мазепа скликати не пізніше 1 травня, розуміється, не було скликано, бо... по „закону“ 13 того-ж „закону“ УНР „управляється на точній основі законів, відповідно виданих“.

Ці люде видавали закони ніби з метою їх не виконувати!

Курс Петлюри правіше соц-дем. показав, що вже Петлюра поставив хрест на тих, хто „оформлював“ його самовладу і майстрував нову „конституцію“, хто взяв на себе відповідальність за ліквідацію звязку з законодавством Трудового Конгресу. Це справжня політика мавра.

Це показалось швидко: 21 червня вже Мазепа і Безпалко вийшли в одставку, і Петлюра не подумав затримати їх в уряді. Мазепу заступив у ролі міністра земельних справ польський поміщик Степковський, а Безпалка... виключений з УСДРП за денікінство

*) Проф. С. Шелухин: Договір Петлюри з Польщею 21 квітня 1920 р. Прага, 1926.

В. Садовський. А. Левицький (нарешті дочекався від Петлюри подяки за махинацію з владою!), а Прокопович залишився міністром без портфелю. Ще перед цим у вересні ЦК соціал-демократів висловлюється про „негайне скликання передпарляменту“, осуджує політику порозуміння з Врангелем, явно веде фронду. Але як А. Левицький став прем'єром (20 жовтня 1920 року), то зразу ж у „Впереді“ (22/X) появилось повідомлення ЦК соц-дем, що А. Левицький і С. Тимошенко „перестали бути“ членами с-д партії.

Чим був подразнений ЦК соц-дем, ми згодом побачимо в його постановах, винесених 28 листопаду, цеб-то після нового „державного перевороту“ вчиненого 12 листопаду і катастрофи петлюрівщини тоді-ж 12 листопаду.

А. Левицький, ставши 20 жовтня головою ради міністрів, взявся за підготовку нового „конституційного закону“, а Петлюра — генерального наступу на Схід. 12 листопаду 1920 року, покинуті і зражені поляками, люде в Кам'янці рішили оформити свої „права на владу“, а на другий день розпочати наступ. „Права“ свої вони „оформили“, але наступу не розпочали, бо якраз 12 листопаду в Котюжах кілька старшин укр. армії перейшли на бік большевиків і видали їм план наступу, большевики кинулись вперед, прорвали в Котюжах український фронт, взяли багато в полон, а рештки укр. армії кинулись назад тікати до Збруча. Через кілька день вже перейдено Збруч, поляки обеззброїли своїх „союзників“, ограбували їх і заперли по таборах.

Так скінчився „генеральний наступ“.

Що-ж Петлюра з своїми прибічниками зробив 12 листопаду? Не більш і не менш, як „Іменем Української Народньої Республіки“ Петлюра „ствердив“ два закони (ч. 24 і 25): „Закон про тимчасове Верховне Управління та порядок законодавства в Українській Народній Республіці“ і „Закон про Державну Народню Раду Української Народньої Республіки“. Під „законами“ стоять підписи А. Левицького і О. Саліковського. Петлюра підписався титулом „Голови Директорії“.

Цікавий 6 розділ II про Директорію:

„2. Директорія Української Народньої Республіки в особі Голови Директорії іменем Української Народньої Республіки:

- а) затверджує ухвалені Державною Народньою Радою закони;
- б) затверджує ухвалені Радою Нар. Міністрів призначення та звільнення;
- в) затверджує ухвалені Державною Нар. Радою умови з іншими Державами;
- г) видає на пропозицію Ради Нар. Міністрів акти амністії і помилювання;
- д) репрезентує Укр. Нар. Республіку перед іншими Державами, за відповідальністю Голови Ради Нар. Міністрів.
- е) покликає Голову Ради Нар. Міністрів;

3. Директорія має окремий цивільний лист, що ухвалюється законодавчим шляхом,

4. Коли Голова Директорії не зможе виконувати своїх обов'язків через хворість, відїзд та з інших причин, то його часово з ухвали Державної Народньої Ради заступає Голова Державної Народньої Ради, який виконання своїх обов'язків на той час покладає на Заступника Голови Державної Народньої Ради.

До скликання Державної Народньої Ради, зазначене в § 4 заступництво Голови Директорії надається Колегії, яка складається з трьох членів: Голови Ради Народніх Міністрів, Порядкуючого в Найвищому Суді УНР і Представника всіх політичних партій України. Цього останнього обирається на спільному засіданні представників Центральних Комітетів цих партій, по одному від кожного. Участь в обрані Члена Колегії може брати така лише партія, яка зареєстрована в законному порядку та існує не менш, як один рік. До складення Колегії Голову Директорії заступає Голова Ради Народніх Міністрів“.

Властиво цей 4-й пункт є новий, коли зрівняти цей „закон“ з „законом“ 14 лютого: пан Левицький написав його тепер одверто для себе. Але скільки крутїства! Таким чином, кілька осіб знов „постановили“ скасувати Директорію, але її титул присвоїти одному Петлюрі, який стає „головою“ в неіснуючій колегіальній установі; вони-ж замість Трудового Конгресу вже установляють новий орган.

Як ви пригадуєте рік назад, 15 листопаду, Директорія (Петлюра, Швець, Макаренко) постановила: 2) На випадок його (Петлюри) смерти все верховне керування справами Республіки та її озброєними силами покладається на залишившихся в живих членів Директорії, або одного з них з тим, аби вони провадили зовнішню та внутрішню політику Республіки на ґрунті її самостійности до часу скликання представництва від українського народу“.

Це був останній акт Директорії, як законного органу. Чи цей акт був законний по змісту — це инша річ, але орган, що постановив цей акт, був законний. І тому логічно було-б, коли-б після смерти Петлюри живі члени Директорії перейняли-б „владу“ і ведення справ.

Одначе все діло в тім, що кілька міністрів (не рада міністрів) під проводом Мазепи двічі постановляли про скасування уповноважень членів Директорії (коли підлеглі касують права свого зверхника, то це буває бунтом, революцією, чим хочете, але не „законом“!): 14 лютого і знову 21 травня.

Весь „порядок законодавства“ вівся до того, що Петлюра хотів зробитись „самодержавним президентом“ УНР, Мазепа і Левицький давали йому права „конституційного президента“, а владу залишали собі, але і Мазепа 14 лютого з Левицьким і Левицький 12 листопаду без Мазепи стремились до одного: усунути навіть з овиду Трудовий Конгрес, трудовий і колегіальний принципи в організації влади, а Левицький ясно поставив собі в плані „на випадок хворости, відїзду

чи з інших причин“ Петлюри присвоїти собі роль... „голови держави“.

З усердям лубенського стряпчого він накручує „заступництво“ „голови Директорії“: спочатку заступає голова Державної Нар. Ради (якої Левицький не думав скликати!), потім колегія з трьох, якої утворити вже не можна тому, що в УНР не було, нема й не буде „Порядкуючого в Найвищому Суді“, а одного представника всіх „зарегістрованих“ партій ніколи вибрати не можна, то... заступництво перейде до „голови Ради Нар. Міністрів“... у Варшаві, цеб-то до п. Левицького.

Так повітовий стряпчий стане „головою держави“. Це гидке шахрайське крутіство ці люди називають „законом“ і силкуються, випинаються когось перекопати чи одурити, що „вони“ є представники „УНР“ і навіть більше... „представники українського народу“. Не позбавлений певної дози комізму ще пункт 5:

„Українська Народня Республіка управляється на точній основі законів, у відповідний спосіб виданих“.

„Точність“ законів і управління доходить до блазенської клоунади: пишуть люде щось і негайно роблять навпаки.

„Постанови“ 12 листопаду були опубліковані 19 листопаду вже за Збручем.

Як же реагували соціал-демократи на цей „законодавчий акт“ А. Левицького? Постановами ЦКУСДРП з 28 листопаду, в яких між іншим читаємо знову:

„Центр. Ком. УСДРП висловлюється за негайне(!) скликання урядом УНР, хоч би по-за межами УНР, Української Національної Ради, як органу представництва всіх політичних партій України з функціями передпарляменту на час до скликання органу народнього представництва на території Української Народньої Республіки.

Положення про Українську Нац. Раду повинно бути вироблено урядом у порозумінню з центральними органами політичних партій“.

Ці чудаки начеб-то ігнорують „закон“ про Держ. Нар. Раду, виданий перед 9 днями! Вимагають порозуміння уряду вже що до Укр. Нац. Ради тоді, коли самі далі пишуть про контр-революційність уряду А. Левицького:

„Приймаючи на увагу:

1. що в своїй діяльності кабінет Левицького продовжує лише попередню політику кабінету Прокоповича в напрямі систематичного порушення демократичних традицій УНР, що потверджується:

а) контактом цього кабінету з контр-революційними силами (відрядами Перемикіна і Яковлева), який закінчився тайними договорами з урядом цих сил на чолі з Савінковим, підпорядкованим реакційному генер. Врангелю;

б) свідомим ухиленням від порозуміння з політичними партіями перед ухвалою радою міністрів законів про тимчасову конституцію і про скликання передпарляменту;

в) недвозначним виявленням тенденцій навіть національно-непевної, нещирої політики через призначення на міністра праці особи, виключеної з УСДРП за її денікінську політику (п. В. Садовський! М.Ш.), чим одночасно кабінет показав, що він не рахується з волею українського робітництва(!) навіть у питаннях, які торкаються безпосередньо робітничих мас;

2. що уряд на чолі з А. Левицьким довів до цілковитого внутрішнього безладдя настільки, що вся влада опинилася в руках військових кругів, обтяжуючи їх чужими обов'язками внутрішньо-адміністраційного й чисто політичного характеру, що в момент рішучої боротьби не могло не спричинитись до страшних форм тільки що пережитої військової катастрофи — Центральний Комітет УСДРП висловлює цілком категоричне відношення до кабінету Левицького. З окрема що-до членів уряду А. Левицького: В. Садовського і С. Тимошенка Центр. Комітет УСДРП заявляє, що згадані особи не являються членами УСДРП, призначення їх відбулося без жадного порозуміння з партією і до політичної діяльності їх партія не має жадного відношення“.

Політику Левицького-Прокоповича з систематичними порушеннями „демократичних традицій УНР“ і союзом з російською контрреволюцією — Перемикін-Савінков-Врангель відкидають і засуджують ті, що ще недавно були в кабінеті Прокоповича і свідчать, що „законо“ 12 листопада видано без жадного порозуміння з партіями. Коли так, то які практично-політичні висновки робить ЦКУСДРП? Жадних. Бо й тяжко це: „законо“ 12 листопада в трохи підробленою копією „законо“ 14 лютого... .

Від Трудового Конгресу сягнула петлюрівщина до Врангеля — така є глибина падіння тих людей, що осмілюються виступати від імени УНР. Видавши свої „законо“ за Збручем під польською владою, ці морально-знищені індивіди не скликали, розуміється, жадної Державної Нац. Ради, але скликали в Тарнові „Раду Республіки“, яка вже була непотрібна і швидко скінчила своє існування.

Останнім актом „законодавчої творчості“ чи управління був виступ п. Левицького після смерті Петлюри, а власне: 12 червня 1926 року п. Левицький, Прокопович і Сальський випустили відозву, що він, Левицький, заступив „Голову Директорії“ і „головного отамана“, а Прокопович став „головою ради народніх міністрів“, Сальський виступив в ролі „військового міністра“. Вони це зробили на підставі „законо“ 12 листопада і заявляють між иншим: що „уряд“ УНР „дає обітницю перед цілим українським народом... свято й непорушно виконати до кінця свій обов'язок перед батьківщиною“, цебто „провадити боротьбу з ворогом, що брутальною силою поневолив нашу батьківщину“.

Відносно „святого й непорушного“ виконання своїх обов'язків перед Польщею, що „брутальною силою поневолила нашу батьківщину“

можна бути певним, що вони виконають. Що-ж до України, то будуть робити те, що й робили: будуть зраджувати її й далі, будуть гидко брехати і боротись проти українців. Зробимо тепер кілька висновків.

Перегляд документів нас впевнив, що :

1) Закон Трудового Конгресу 28 січня 1919 р. про форму державної влади ганебно порушений представниками влади :

а) Трудового Конгресу не скликан , а все силкувались люде про передпарлямент, державну народню раду, нарешті раду республіки, орудуючи проти засадничої основи укр. революції — влада українських селян і робітників

б) Закону про місцеві трудові конгреси і трудові ради не переведено в життя, навпаки: всі партійні і безпартійні політики — опріч соціялістів-революціонерів — врешті пішли проти здійснення влади укр. трудового народу ;

в) Перший переворот вчинили соціал-демократи, проклямувавши владу буржуазної демократії(серпень 1919 р., кабінети Мартоса і Мазепи).

г) 15 листопаду 1919 р. Петлюра усунув фактично інших членів Директорії, призначивши їх своїми спадковцями лише на випадок своєї смерти ;

д) 14 лютого 1920 р. соціал-демократи цілком незаконно винесли постанову про позбавлення членів Директорії їх прав, про надачу Петлюрі фальшивого титулу „голови Директорії“, про верховне управління, що є захватом і узурпацією влади, про виставлення в ролі суверенної влади фіктивної Державної Нар. Ради замість Трудового Конгресу ;

е) 12 листопаду 1920 року вже А. Левицький і радикал-демократи модифікували попередні „закони“ соціал-демократів і видали нові конституційні акти про Директорію в одній особі, про Державну Нар. Раду замість Трудового Конгресу і головно — про уможливлення переходу влади після Петлюри до А. Левицького ;

є) Після смерти Петлюри, 1 червня А. Левицький заявив неіснуючій „раді міністрів“ про свою нову роль заступника Голови Директорії і Головного Отамана, а неіснуюча „Рада Міністрів“ прийняла це „до відома“, 12 червня про це відозвою „До Укр. Народу“ оповіщено. Таким чином узурпація, самозванство і політичне шахрайство лежать в основі виступів ґрупки людей, що чомусь називають себе „урядом УНР“.

Для кожного ясно, що акти, направлені проти прав і законів Трудового Конгресу, є незаконні, а тому творені на основі цих актів органи влади чи представництва також незаконні, а виконавці цих актів є державними зрадниками, узурпаторами і самозванцями. Отже ніякої правної основи під виступами згаданих осіб нема. З погляду політичного діяльність згаданих осіб є зрадою української революції. Оскільки революція була переведена силами і жертвами українських трудових мас — селян, робітників і звязаних з ними

інтелігентів, — оскільки Директорія проголосила, а Трудовий Конгрес зтвердив трудовий принцип, як основу української державности, то всі спроби свовільно переіначити й цілком відкинути волю Трудового Конгресу є не лише державною зрадою, але й політичним шахрайством, самозванством, коли справці переворотів і зрад використовують титули Трудового Конгресу, як „УНР“ і „Директорія“.

Українська революція була соціальною, цеб-то мала метою політичну силу буржуазії знищити, а натомість скріпити владу трудових мас. І тому лишень ті елементи, що непохитно обороняють право українських мас і соціальний характер української революції мають політичний і моральний звязок з Трудовим Конгресом і являються виразниками волі укр. народу.

Союзники польської шляхти, що віддали їй 150 кв. клм. території і 8 міл. укр. люду, порушили основний наказ Труд. Конгресу про охорону цілості, самостійности і незалежности УНР, а тому не мають жадного права виводити свої „права“ від Трудового Конгресу і представляти УНР. Ні соціал-демократи, ні радикал-демократи, як справці порушень, не мають права бути спадкоємцями того органу волі народу, який висловив свою волю в засадах, протилежних тому, про що тепер агітує дрібна буржуазія. Ані Левицькі, ані Прокоповичі не були виразниками української революції. Тому представляти УНР не мають права вже тому, що УНР була революційна, селянсько-робітничая, а не буржуазна республіка. Буржуазія з своєю програмою не може бути представником революції і держави трудового люду. Прокоповичів, Левицьких, Сальських, Лотоцьких і ин. не було в системі української революції і революційної державности, тому виступати їм „спадкоємцями“ не личить, коли вони не хочуть бути вчислені між політичні шахраї. Наш нарід — трудові селянські і пролетарські маси, тому й державність українська може бути лише їх державністю, а не буржуазній. „Радикал-демократи“, що тепер силкуються представляти УНР, як буржуазну, клерикальну і реакційну формацію, логічно не можуть виявляти інтересів трудових мас і не можуть користуватись правом спадщини від Трудового Конгресу.

Але гляньмо ще на один бік справи. Теперішні претенденти на УНР по своїй персональній вдачі представляють ніщо инше, як купку бездарних міщан. Це навіть не пересічні діячі, а патентовані нездари, починаючи з А. Левицького: ні моральної мужности, ні освіти, ні красномовства, ні організаційного хисту. За революції вони були дрібною мишвою, що пролазила десь в низових щілинах і смикала за їстивні предмети. Не кидались в організацію мас, не мали од їх мандатів, нікуди не проходили по виборах. Лише за Збручем під польською охороною почали „законодавствувати“ тоді, коли „начальство пішло“. Це характерно для дрібних бездарних міщан: обидва акти (14 лютого і 12 листопаду) вони робили після поразки, нишком, під польською охороною. Головне: нишком. Не виступали з такими

„актами“ ні в Києві, ні у Вінниці, не виступали публично, а келейно робили свою гнусність на попелищі УНР, як злодії, що крадуть на пожежах, користуючись метушнею, безладдям і браком догляду з боку господарів.

Контр-революціонери, що хочуть скористуватись спадщиною революції — така їх коротка характеристика. Шахраї — що хочуть себе виставити спадкоємцем того, кого вони знищили: Трудового Конгресу. Виробляючи „акти“, змістом яких є недопущення Тр. Конгресу, вони крадуть твір Конгресу і хочуть комусь довести, що він їм дістався в спадщину законною дорогою! Шарлатани, що своїми келейними махинаціями хочуть одурити Україну і Європу.

Бездарна мишва! Коли потерпіла поразку укр. армія, то оці „міністри“ нічого не могли (і не можуть) придумати для урятування знищених поразкою людей. Коли ми знайшли способи й можливості організувати еміграцію, то оті нікчемники лізли низькопоклонно в наші організації і установи, щоб житись і „захоплювати в свої руки“: типові запільні мародери в громадській війні. І тут вони себе показали з такої низької і чорної сторони, що ми навіки згубили до них всяку повагу навіть як до людей. Але разом і бездарність нечувана: наколи не створили жадної установи, нічого не придумали, ніякого пляну не створили, ні однієї книжки про Україну не написали, жадної публичної лекції про Україну не прочитали — якась духовна пустиня! Якісь валашки, а не люде. Безплідна смоківниця.

І ці люде хочуть „представляти державу“! Вони це й роблять в своїй уяві і то за кордоном. На українській землі вони цього не робили і не робитимуть, бо там зразу дістануть по пальцях. Ні юридично, ні соціально-політично, ні по праву таланту ці люде на мають морального права виступати від імени України, від імени нашого народу, від імени УНР.

Держава — явище соціальне. Коли УНР не існує, як суспільне явище, як організація на українській території і з українських людей, то вона може існувати лише, як історичний спомин, а не реальність. Реально УНР нема, тому ніякого уряду її нема. Уряд без держави немає над чим урядувати! Орган без функції не існує. УНР нема — це очевидний факт. І як же смішно, глупо, оперетково-гідко представляється оте комедіяństwo кількох людей, чистої води самозванців, що при службі полякам проти України одержують гадючі суми і при помочи їх займаються реклямою, як „спадкоємці“ Трудового Конгресу!

Українська політична свідомість росте невпинно і настане час, коли подібне шарлатанство вже не матиме місця в українському житті. Повстане Українська Республіка але в ній вже дрібно-буржуазна чернь не гратиме жадної ролі, особливо після того, як відбудеться невмолимий народній суд над насильниками і дурисвітами, що підкопали і обезславили українське імя при ліквідації УНР.

II. Як вони пояснюють...

Гурток приватних людей, що стоїть на услугах Польщі, силкується агітаційним шляхом — криком, зробити скрізь вражіння що він є „урядом“ держави.

Ось, напр., у парижському „Тризубі“ (ч. 4-5 за 22 січня 1928 р.) з'явилася відозва під заголовком „Від уряду Української Народньої Республіки“. Відозва ніким не підписана, так що можна подумати, що це твір реакції. По змісту ця відозва — набір порожніх фраз з нагоди десятиліття IV Універсалу. Відозву стилізовано доволі несподівано для того гуртка: тут і „селянство“ і „робітництво“ й „трудова інтелігенція“, й „земля селянам“, оборона робітництва перед визиском та злиднями і т.п., але центр ваги в іншому:

„Спадкоємець суверенних парламента твоїх, Український Народе, Центральної Ради і Конгресу Трудового Народу, уряд Української Народньої Республіки твердо стоїть в обороні незалежності України і тільки перед тобою, суверенний Народе Український, складе повновласті свої“.

Анонімний гурток хвальковито випинається і вигукує, що він „спадкоємець суверенних парламента“!

В цім патос хвальків — в спадщині! Вони одержали спадщину... Перш над усе кидається в-вічі те, що спадкоємцем „парламентів“, як влади законодавчої, виступає „уряд“, що по своїй природі, яко влади виконавчої, спадкоємцем не може бути. Виконавча влада — слуга, управитель справами, а не власник прав свого господаря. Спадкоємцем влади законодавчої може бути лише влада законодавча, а не виконавчий орган. Управитель справами міг би лише в однім випадку стати спадкоємцем прав і майна господаря: коли господар в здоровому умі і твердій пам'яті, не маючи інших спадкоємців, відпише свої права і добро своєму управителю за вірну і добру службу.

Чи Центральна Рада відписала своє добро „урядові“ УНР? Як відомо — ні. Може Конгрес Трудового Народу України свою „спадщину“ права суверена — передав отому гурткові, що виступає тепер під псевдонімом „уряду УНР“? З фактів і документів твердо знаємо, що ні.

Відкіль-же взявся „спадкоємець“, та ще по своїй природі не господарь, а управитель? І чому це був. управитель вигукує, що власником дібр свого колишнього господаря тепер є вже він, управитель, а не господарь?

Розуміється, бувають іноді випадки, що спритний управитель через відсутність господаря або в інших обставинах різними махінаціями опанує добра свого господаря, але коли ці махінації розкриваються, то імпровізований „спадкоємець“ попадає в тюрму на більш-менш довгий час, щоб охолодити жагучу спрагу що-до володіння

чужими речами. Для „спадкоємця“ такого сорту громадський устрій забезпечує хіба що одну можливість — спокутувати в каторзі свою любов до чужої спадщини.

Чи нема тут аналогії з нашим моторним „спадкоємцем“? Вже той факт, що спадкоємцем „парляментів“ оповіщає сам себе якийсь „уряд“, криється підозріла ненормальність.

Друга ненормальність в тім, що ЦРаді і Трудовому Конгресові „спадкоємець“ надає чомусь титул парламентів. Чи не значить це, що „спадкоємець“ соромиться простого революційного свого господаря і тому силкується представити його в Європі „графом“? Парляменти в Європі — ацени для діяльності високошановної буржуазії, отже „спадкоємцеві“ кортить представити своїх бувших господарів, як законодавчу буржуазію України? Ні, панове „спадкоємці“, ані ЦРада, ані Трудовий Конгрес не були тим, що в Європі називається парламентами: ні своїм походженням, ні своїм складом, ні своєю діяльністю, ні її метою.

ЦРада була верховною, суверенною радою українських селянських, робітничих і військових депутатів та соціалістичних партій, вибраною революційним виборчим правом на з'їздах селян, робітників і вояків. ЦРада вела українську революцію, видала закон про соціалізацію землі і ин. (про конфіскацію нетрудових земель без викупу) і метою своєю ЦРада ставила самостійну соборну соціалістичну республіку. Через це — соціалістичну класову політику — ЦРада була насильним німецько-гетьманським переворотом знищена і нікому своїх прав не передала, умерши без спадкоємців, коли не рахувати за „спадкоємця“ того, хто зі зброєю в руках напав на неї. „Спадкоємець“, що насильно видерає у когось добро з рук, іменується на мові права і суспільної етики чим і ким хочете, але не спадкоємцем.

Трудовий Конгрес був скликаний на основі такої засади, оповіщеної в декларації Директорії 26 грудня 1918 року:

„Влада в Українській Народній Республіці повинна належати лише класам працюючим — робітництву й селянству, тим класам, що здобули цю владу своєю кров'ю. На цій засаді був скликаний Трудовий Конгрес, як суверенна влада України. Директорія закликала інші класи схилити голову перед владою трудящих:

„Отже, класам нетрудовим треба розумно і чесно признати всю шкідливість і несправедливість їхнього бувшого панування і раз на все примиритися з тим, що право рішати долю народу повинно належати тій самій більшості, цеб-то класам трудовим“. Трудовий Конгрес був представництвом трудових класів України (без буржуазії) і ухвалив закони про землю і ліси, про свою верховну владу і про місцеві трудові ради, як владу трудящих.

Селяне й робітники, як трудова більшість населення України, утворили УНР: республіку селян і робітників.

Називаючи Трудовий Конгрес „парляментом“, імпровізований

„спадковмець“ з „Тризубу“ свідомо хоче ввести в блуд європейську буржуазну опінію тим, що суверен України ніби-то був „графом“, який свої усі права ніби-то передав йому. І що він ту спадщину одержав і пишається нею.

Цікаво, як він „спадщину“ розуміє і називає?

„Уряд український поверне на рідну землю з тими гаслами, які він виніс з неї та беріг на чужині, щоб передати їх на руки господаря землі української — її суверенного народу. Ті гасла: державна незалежність суверенної України, народоправний та демократичний лад, забезпечення вільного розвитку продукційних сил, забезпечення інтересів робітництва, вся влада — народові українському, вся земля — трудовому селянству України“.

Отже гасла! Господарь видав закон про трудові ради, про владу селян і робітників, а не про „народоправний, демократичний“ парламент!

Господарь рішучо дав гасло соборної України, а „спадковмець“ полякам віддав порядний шматок землі (150000 кв. кілометрів), заселеної 10 мільонами людей. А це поверне „спадковмець“ суверенному господареві?

„Вільний розвиток продукційних сил“ — ця ніжна фраза означає безоглядний капіталізм.

„Інтереси робітників“ аферист-спадковмець не називає докладно, бо він їх розуміє, як буржуа — визиск праці; що до „вся земля — трудовому селянству“, то це на Вел. Україні звучатиме претенційним балакунством, а на Західних Землях союзник польської шляхти не скаже цього. Чи може скаже: вся земля поміщиків — трудовому селянству без викупу? А ну, панове „спадковмці“, скажіть про це!

Де-ж ділися закони про соціалізацію землі, де закони про владу господаря — Трудового Конгресу і місцевих трудових рад?

Ми вже з фактів і документів знаємо, де все те і хто тепер в Європі силкується перевести агітацію, як „спадковмець парламентів“.

Ні, не вдасться, бо на Україні вже не доведеться реалізувати панам „спадковмцям“ ніяких вартостей. Господарь вас давно вже покинув. Вам „скласти повновласті свої перед всенароднім парламентом“ не вдасться, бо жадний парламент вам їх не давав — це раз, бо попадете під суд Трудового Конгресу — два, здоровими з того суду не вийдете — три.

Чому?

А тому, що п. п. Левицькі, Прокоповичі, Сальські, Шульгини, Лотоцькі і т. п. в Трудовому Конгресі не були, жадних повновластей від його не одержували, до „спадщини“ жадного відношення не мають, тому фігурування їх у Варшаві в ролі „спадковмеця“ не може не стати предметом оцінки з погляду карного кодексу.

До цього вони дають добрий матеріал. Для прикладу візьмемо під розгляд твір п. Андрія Яковліва, з Праги: „Основи Конституції УНР“, оголошений в ч. ч. 8 і 9 „Тризуба“ (19 і 26 лютого 1928 р.)

з тієї-ж нагоди, що їй згадана ваще нами відозва в ч. 4—5 „Тризуба“.

Пан А. Яковлів взявся за невдячну ролю — „довести“, що управитель може стати „спадковцем“ чієїсь сподщини без волі її господаря. У кожного такого „спадковця“ буває і свій „юрист“, який начепивши окуляри і прикидаючись розумним та ще ученим виписувє несотворенні дурниці і силкується — силкується довести те, чого логично довести не можна.

Міркування п. А. Яковліва про добу до Трудового Конгресу нас цікавити не можуть, бо „петлюрівщина“ виявилась лише в р. 1919 після Трудового Конгресу, коли відбувалась „реконструкція“ Директорії. Що до цього періоду ми зауважемо лише, що п. Яковлів рішучо вигадує те, чого не було: ніби-то його партійні однодумці (Славинський, Лотоцький, Вязлов, Стебницький) пішли в гетьманське правительство „з доручення Національного Союзу“ — це не відповідає дійсности.

Цікаве у п. А. Яковліва починається з частини 7-ї його статті. Насамперед він виставляє твердження, що „через військові обставини нової сесії Трудового Конгресу не вдалося скликати“. Можна допускати, що п. Яковлів навіть жалкує, що так сталося. Але чому можна було допускати можливість скликання „передпарляменту“, „Державної Ради“, „Ради Республіки?“ Про це ми весь час зустріваємо обіцянки урядового центру в 1919, 1920, навіть 1921 р.

Не можна скликати Тр. Конгресу, як законного органу влади, але „можна“ чомусь скликати інші органи, в одміну Конгресу! Після виходу Винниченка з Директорії, вплив у ній фактично перейшов до Петлюри, який засаботував опублікування закону про місцеві Конгреси і Трудові Ради, чим був унеможливлений контроль місцевих органів влади, а саботажем Комісії Трудового Конгресу був усунений контроль над вищим органом влади.

Відповідальною за це була Директорія взагалі і кожний її член з окрема: Петлюра, Швець, Макаренко, Андрівський.

7 травня 1919 р. Директорія прийняла, як розповідає п. Яковлів, постанови про те, що засідання Директорії в дійсним і законним лише тоді, коли в засіданні брав участь і скріпив постанови своїм підписом гол. отам. Петлюра, тільки п. Яковлів замовчує те, чому прийнято таку постанову, а це важне! В той час в Директорії почались внутрішні тертя. 29 квітня сталась спроба перевороту Оскілка у Рівному, а Петрушевич і Андрівський з Швецем у Галичині робили засідання і вже закрюювалось на те, що-б вважати постанови 3 членів (Петр., Андр., Швець) за законні засідання. Тоді вже Петрушевич і Андрівський були поважно запідозрені в причетности до перевороту Оскілка; вони втягали в свої засідання Швеця, щоб взяти перевагу над Петлюрою і Макаренком, яких дрібна буржуазія тоді вважала ще за пів-більшевиків.

Швець їздив сюди й туди і брав участь в засіданні то з Петрушевичем і Андрівським, то з Петлюрою і Макаренком. Ясно, що

такий стан річей можна було припинити лише подібною постановою, як постанова 7 травня. Але трактувати цю постанову, як висунення Петлюри „на чоло“ або збільшення його уповноважень — не можна, бо всі члени Директорії юридично рівноправні і рівновартні. 9 травня члени Директорії обрали головою Директорії Петлюру. „13 травня Директорія прийняла до відома лист члена Директорії П. Андрієвського про те, що він не зможе фактично провадити працю в Директорії, а тому не може нести відповідальности, та ухвалила: вважати П. Андрієвського вибувчим зі складу Директорії“.

Що „прийняла до відома“, то-це правильно, а що „ухвалила“, то ні: колегіяльний орган верховної влади не може позбавляти свого члена верховних прав проти його волі. Лиш сам член верховної колеїї може відмовитись від свого звання і прав, як це зробив Винниченко. Андрієвський не заявляв про вихід, а лише про те, що фактично не зможе брати участі в праці Директорії і тому за її постанови не відповідає. Він міг-би про невідповідальність заявляти і в засіданнях, бо в кожній колеїї якийсь член чи члени можуть заявити і записати в протокол, що не бере відповідальности за постанову більшости. „Усунення“ Андрієвського юридичної сили не має і є лише політичним насильством над меншістю.

Слідуюча „реконструкція“ відносин в Директорії була зроблена в момент катастрофи — 15 листопаду 1919 р. Цю постанову ми читали вже в її повному тексті. Постанову цю робив законний орган, але сама постанова по суті незаконна, бо Швець і Макаренко не мали права давати Петлюрі підписувати закони „іменем Директорії“, а Петлюра не мав права приймати такого доручення, бо Директорію Конгрес установив, яко орган колеїяльний, котрий міг би функціонувати, як сполучення кількох індивідуальних волей, що лише разом взяті і погоджені могли виявляти волю Тр. Конгреса, яко колективного суверена України. Постанова 15 листопаду незаконна тому, що хоч і не юридично, але фактично касує Директорію, яко колеїю.

Цю постанову можна зрозуміти (але не оправдати) в тих обставинах, коли охоплені панікою люде гублять необхідну рівновагу і самокритику, оцінку своїх слів і вчинків.

Петлюра скористав в обох випадках — і в початку травня і 15 листопаду своєю поведінкою вже видавши мимовільно себе настільки, що з літа по листопад від Петлюри одкинулись маси людей, а 4 листопаду на нараді ген. Сальський, командант армії, вже заявив про повний розрив народу з центром УНР.

Ми вже знаємо, які зміни стались в політиці Петлюри — соціал-демократи і ин. групи — „поправили“, відмовились від законів Трудового Конгресу і від самого Труд. Конгресу. З правно-державного погляду постанови про „парляментаризм“ не могла робити ні Директорія, ні тим менше Рада Міністрів, бо закон 28. І. установив слідуючу сесію Трудового Конгресу. Само скликання будучих Уста-

новчих Зборів могло статись лише по постанові нової сесії Труд. Конгресу. Передачу влади від Труд. Конгресу Установчим Зборам міг зробити лише Конгрес. Остаточну форму влади законно могли-б установити лише Установчі Збори, тому всякі перебігання організовано-виявленої волі народу, всяке захоплення конституційно-законодавчої ініціативи гуртками і особами, як би вони не називались, є ніщо інше як узурпація влади. Політично узурпація завжди є виразом авантюризму, політичної нечесності і деморалізацією, руїництвом. Узурпаторські вихватки осіб і гуртків у нашій революції, особливо в 1919-20 р. р., нашкодили більше ніж зовнішні вороги, бо кожний узурпаторський акт викликав хвилювання, підозріння, сів розкол, контр-маневри, опозиційність, неповагу до представників влади, штовхав навіть на перехід в інші політичні системи, а все це разом дробило, кололо, нищило український фронт, нівичило визвольний рух, випускало на сцену нові елементи, які що далі були якісно гірші.

За незаконним актом 15 листопаду вже виразно йде інтрига: А. Левицький 28 листопаду пише з Варшави Петлюрі листа, що польські урядові кола незадоволені „уповноваженнями“ Макаренка і категорично висловлюють побажання, щоб вся верховна влада належала лише Петлюрі. Ясно, що з катастрофою армії, згубленням території, розпадом уряду, виїздом за кордон не лиш Макаренка і Швеця, але й Петлюри УНР зникла, як державна організація. Відновлення її могло б тепер статись лише шляхом втручання чужих міжнародних сил. В данім випадку Петлюра і А. Левицький, а згодом до цього прилучився і Мазепа, покладали надії на Польшу: ось підуть польські війська, а при їх і наші відділи. Поляки завоюють Україну, але згодом передадуть нам за певні уступки. Безумовно, що захват влади задумано в двох пунктах: Петлюра — Левицький і Мазепа — Безпалко. Це видно з постанов ЦК соціал-демократів 29 січня 1920 р. (поставити Петлюру президентом, але для замаскування перевороту залишити за ним титул голови Директорії, всю фактичну владу сконцентрувати в руках гуртка Мазепа під назвою „кабінету“ в раді міністрів) — ось чому гурток Мазепа „рішуче вимагає негайного скликання передпарляменту“, але ще перед цим „рада міністрів“ (гурток того ж Мазепа) мала б видати відповідний правно-державний акт. І це було зроблено 14 лютого 1920 р. в Кам'янці під владою поляків. Левицький, що як соціал-демократ був поінформований про тенденції ЦК, як міністр знав усі урядові формули, але як спільник воєнного гуртка Петлюри держав у курсі справ Петлюру і діяв остаточно не в користь свого ЦК с.-д., а в користь Петлюри і себе.

Про акти 14 лютого А. Яковлів нічого не говорить, хоч постанови ці були ухвалені „радою міністрів“ і були представлені через Левицького Петлюрі, але очевидно Петлюра знав від Левицького про дійсні наміри Мазепа і Ко, тому постанови 14 лютого мабуть не ухвалив. Як не корисні для радикал-демократів, ці постанови

не фігурують в „трактаті“ п. Яковліва — він їх ігнорує, хоч якраз цими постановами члени Директорії Макаренко і Швець були „позбавлені“ своїх уповноважень. Натомісць Яковлів опирається на постанови 21 травня „ради міністрів“ (кабінет Мазепи), якими „рада міністрів“ знов „позбавила“ Макаренка і Швеця їх уповноважень. Очевидно, ще раз треба було запевнити поляків, що їх категоричне побажання здійснено. А. Яковлів, згадуючи про „постанову“ 21 травня, не може, як правник, додуматись до простої річі: рада міністрів, не давши жадних уповноважень членам директорії, не могла й позбавлювати їх уповноважень, даних сувереном — Трудовим Конгресом; рада міністрів, як орган виконавчий, по закону є відповідальна перед Директорією, а це значить — перед всіма членами Директорії. Рада міністрів не сміла навіть ставити 21 травня такого питання, а Петлюра не смів і не мав права стверджувати таких постанов, бо не кажучи вже про їх незаконність — взагалі один член Директорії не мав права позбавляти інших членів Директорії їх прав і функцій.

„Правник“ п. Яковлів про це нічого не говорить і тому його виклад про постанови 21 травня є явно не добросовісний, науково-нечесний. Це є звичайне прислужництво члена партії і морального спільника переворотчиків, але... під видом „юридичного аналізу“. Ми бачимо тепер ціну цього аналізу і моральну вартість самого ученого блудословія.

Справа ясна: Мазепина „рада міністрів“ і Петлюра 21 травня вчинили ганебне порушення конституційного закону УНР, даного Труд. Конгресом. Це є державно-переворотницький злочин, за який його справці мусять понести кару.

Але коли це було „радою міністрів“ під проводом Мазепи вчинено (затямити треба що це робила меншість з ради міністрів, так як і 14 лютого), то Петлюра і Левицький одіпхнули гурток Мазепи на другий план: 26 травня призначено нову раду міністрів (Петлюра ще 20 травня умовився, будучи в Києві, з радикал-демократами) з Прокоповичем на чолі і Левицьким, як заступником. Провід в раді міністрів передано радикал-демократам (5 осіб), а соціал-демократів (4 особи) поставлено в меншість, Мазепа ж попав знову на дивовижну роль — маскувати оголену польсько-петлюрівським договором (21 травня) позицію — уступки польській шляхті в земельній справі. Петлюрі і Левицькому треба було замаскувати угоду з шляхтою на початку наступу, щоб приспати увагу населення, щоб притягти до себе народ, пізніше ж, 21 червня, Петлюра карти відкрив: Мазепу й Безпалка спровокував (через маневр Хр. Барановського) на виступ з уряду, на їх місце призначив — польського поміщика Стемпковського міністром земельних справ(!), а виключеного з УСДРП за денікінізм В. Садовського демонстративно зробив міністром праці. Селяне і робітники України одержали оригінальних „виразників“ своїх інтересів в уряді Петлюри, того Петлюри, що 26 грудня 1918 року

підписував, як член Директорії, програмову декларацію Директорії про владу селян і робітників в УНР.

Пан Яковлів, як правник, не бачить нічого того, що вказує на зраду Петлюри не лише інтересам селян і робітників України, але й на зраду свої власної декларації, на зраду навіть суверена, од якого свої уповноваження одержав. По суті діла Перлюра 21 травня формально розписався в політичному віроломстві: відмова від декларації 26 грудня і від конституційного закону 28 січня є тому доказом. Призначення ж в уряд польського реакціонера-поміщика і українського реакціонера, заплямованого денікінством було з боку Петлюри виразом політичної нечесности.

Політичною нечесністю для державного діяча є, коли він підписує одну програмову декларацію, а на ділі йде проти неї і вичікує „слухного часу“, коли вже одверто її зраджує і висуває протилежну. Політичною нечесністю є, коли людина перебуває в рядах однієї партії, а на ділі стремиться до здійснення мети її противника. Політичною нечесністю є, коли уповноваження, одержані від верховної влади (в данім разі Труд. Конгресу) вживає і використовує людина на усунення свого вірителя і ушкодження його інтересів. Коли це все робиться на урядовому становищі, та ще й найвищому, то це треба кваліфікувати, як політичне віроломство і зраду.

Коли-ж прийняти на увагу правильну формулу п. Яковліва про те, що актами про злуку „обох Україн“, участю галицьких делегатів в Трудовому Конгресі і забезпеченням місця в Директорії представникові ЗОУНР утворено Директорію, як верховну владу соборної України, а Раду Нар. Міністрів, як центральне правительство соборної України (див. „Тризуб“, ч. 9, на стор. 5), і коли знов згадати закон Трудового Конгресу і доручення Директорії охороняти цілість, самостійність і незалежність УНР, то з цього випливає такий залізно-логічний висновок, що віддача Польщі урядом на чолі з головою Директорії величезного шматка УНР є порушенням закону 28 січня, порушенням цілості УНР, цеб-то на мові карного права — найтяжчий злочин проти Держави, власне — державна зрада. З другого боку це є злочинним порушенням довіря, порушенням уповноваження, даного суверенною владою — Трудовим Конгресом. Далі обіцянка уступок в земельній справі для польських дідичів України є замахом на земельний закон 8 січня, ухваленим і Директорією і ствердженим Трудовим Конгресом.

Коли політичний діяч на державному становищі не може додержатись тієї програми, під якою він був поставлений до влади, для переведення якої він одержав уповноваження, то чесний політичний діяч тоді мусить піти в одставку, вернути вірителеві свої уповноваження.

Петлюра і його однодумці це зробили? Ні, вони зробили навпаки: зловжили довіррям суверенної влади, використали дані нею уповноваження не на виконання її наказу, а на порушення цілості

республіки і навіть на присвоєння собі суверенних прав, щоб-то зробили державний переворот — стали самі на місце Трудового Конгресу. „Оформили“ вони знову своє становище 12 листопада 1920 року. Вони ще раз написали про владу одного Петлюри з функціями „президента“, але з титулом „голови Директорії“ (знов таки обман! це робиться для маніфестації свого „зв'язку“ з Трудовим Конгресом!), а владу законодавчу передали утвореній на основі буржуазного, парламентаризму (а не закону Тр. Конгресу!), — Державній Народній Раді, виконавчу — раді нар. міністрів.

Це виробив уже А. Левицький, що став прем'єром 20 жовтня. Петлюра відкинув навіть проект конституції, вироблений окремою Комісією, а підписав „Іменем Української Народньої Республіки“ цей ганебний твір А. Левицького, О. Саліковського і радикал-демократів.

Пан Яковлів, як „чесний правник“, напр., не звернув уваги на те, що коли незаконною постановою 15 листопада 1919 року Директорія уповноважувала Петлюру тимчасово підписувати закони „іменем Директорії“, то він вже самовільно вживає титулу республіки.

Іменем УНР могла підписувати лише Директорія, як колегія, один же член Директорії такого права не мав і не міг мати.

Щоб пояснити акт 12 листопада 1920 р., п. Яковлів пише таку увертюру: „В наслідок зазначених змін в складі Директорії вона продовжувала свою чинність в особі голови її, С. Петлюри, на підставі постанови 15 листопада 1919 року“. Ми знаємо цю постанову: на випадок смерті Петлюри, керування справами УНР і головна команда військ УНР переходить до живих членів Директорії (Макаренка і Швеця разом або одного з їх). Але-ж Петлюра і Левицький з радикал-демократами змайстрували нові конституційні закони (ч.ч. 24 і 25) — про верховну владу і Державну Нар. Раду.

Пан А. Яковлів про ці акти висловлюється так: „По своєму характеру закон про тимчасове верховне управління не в основним конституційним законом, а лише тимчасовим, що звів до купи прийняті раніше постанови та оформив фактичний стан річей, який утворився на підставі закону Трудового Конгресу і в наслідок нескликання Конгресу“.

І далі:

„По своєму змісту закон 12 листопада майже нічого нового проти попередніх конституційних законів УНР не вніс. Директорія, яка по закону Трудового Конгресу була тимчасовим законодавчим органом верховної влади, свої законодатні функції та контроль над урядом делегувала (!?) Державній Народній Раді“.

„До скликання Державної Народньої Ради права й обов'язки її покладалися на Раду Народніх Міністрів, яка фактично ці функції виконувала. Директорія залишила собі лише функції Голови Держави“.

Ці „правничі“ митикування варті того, щоб на їх спинитись. Що акт 12 листопада „оформив фактичний стан річей“ (п. Яковлів не вказував нам, який саме цей „стан річей“ був тоді!), це гола фраза,

але, що він „звів до купи“ прийняті раніше постанови, то це вже, вибачайте, спекуляція на непоінформованість читача.

Стан річей утворився не на підставі закону Трудового Конгресу, а в супереч цьому закону: Директорію анульовано, Конгресу не скликано, місцевих конгресів не скликувано і трудових рад не утворено, доручених їм функцій (контроль місцевої адміністрації) не виконувано, контролю комісій Трудового Конгресу над урядом не допущено.

Що це таке? На думку Яковліва, це — „стан річей який утворився на підставі закону Трудового Конгресу і — цікавий додаток! — в наслідок нескликання Конгресу“. Ось це останнє і цікаве. Пан Яковлів, як „чесний правник“, не хоче сказати, що само нескликання Конгресу є не причиною отого стану річей, а його наслідком. „Стану річей“, цеб-то порушення законів Тр. Конгресу не могло статись „на підставі закону Тр. Конгресу“, а лише в наслідок порушення їх.

Так і треба говорити; не треба так вже негідно крутити, щоб дійти до твердження, ніби порушення законів стало на підставі їх же самих.

Дальше твердження п. Яковліва про „зміст“ акту 12 листопаду просто юмористичне: ніби-то в порівнанні з попередніми конституційними законами в новому акті не було „майже нічого нового“

Як Скоропадський видав свою грамоту про скасування законів ЦРади і самої ЦРади, то тут було щось нове, чи „майже нічого“? Розуміється, і п. Яковлів скаже, що це був переворот, що „все було нове“. А ось коли Петлюра і Левицький замість скликати сесію Тр. Конгресу, того Конгресу, що видав конституційні закони УНР і в суверенною владою УНР, та написали „акт“ про одміну Конгресу, про заміну його Держ. Нар. Радою, про скасування Директорії і присвоєння Петлюрою антиконституційної ролі „Голови Держави“, коли перед нами очевидний факт державного перевороту, доконаного віроломно одним з тих, кого Конгрес уповноважував охороняти УНР (цеб-то її конституцію, територію, владу, інтереси населення), то „правник“ і один з був. послів УНР, обов'язаний охороняти права, честь і гідність суверенної влади УНР (Трудового Конгресу), запускає перед читачем бісики: — та що там: переворот не був переворотом, в акті 12 листоп. „майже нічого нового“ не було! Так завжди говорять ті, що відчують злочин, але з огляду на свій інтерес, удають, що злочину нема. Це робиться, як у відомому анекдоті:

Судя до підсудного: — під судом і слідством були? — в тюрмі сиділи?

Підсудний: та що там: майже не сидів...

Словом, хіба варт згадувати про якісь там дрібниці? Словечко „майже“ потрібне людям тоді, коли вони хочуть явище звести до мікроскопічної міри, щоб зробити його не помітним.

Пан А. Яковлів і далі вжив специфічне словечко: Директорія, в особі „Голови Директорії“ свої законодатні права та контроль над

урядом делегувала Державній Народній Раді (замість того, щоб виконати волю Тр. Конгресу — скликати слідуючу сесію Конгресу!), але до скликання цієї ДНРади законодавчі і контрольні функції... покладалися (чому не сказано „були делеговані“ — все таки було-б якось ученіше?) на Раду Нар. Міністрів.

Конгрес доручив верховні законодавчі права Директорії, а контрольні — своїм комісіям, Петлюра-ж „делегував“ законодавчі права в и к о н а в ч о м у органі — Раді Міністрів. Але що більш! Не лише законодавчі, але й контрольні, цеб-то виконавчий орган стає законодавчим, уряд контролює лише сам себе.

Учений правник, бачучи це, удає з себе підсліпуватого і каже: по змісту майже нічого нового з попередніми конст. законами не було.

Де ви бачили таку демократію, щоб вона виробляла такі шахрайства: щоб і законодавча і контрольна влада належала виконавчому органі?

Ну, й правник же знайшовся... З політичного погляду беручи, акт 12 листопаду був фактично передачею прав Директорії одній групі — радикал-демократів, яка Петлюрі дала компенсацію — титул „голови держави“. Петлюра і А. Левицький стали на службу радикал-демократів, котрі через те і взяли на себе роль хвалителів Петлюри.

Будучи 20 літ соціал-демократом, лише в імені соціал-демократії був прийнятий в Директорію, він нарешті одержаним становищем зловжив, щоб передати (хоч і фіктивно і незаконно) „легальний титул“ буржуазній групі радикал-демократів, передбачливо тоді організованим в формі „ради міністрів“.

Контр-революційна буржуазна група тепер ото і верещить про „одержану спадщину“.

А. Яковлів далі переходить до слизького пункту. Як знаємо, раніш Яковлів твердив, що акт 12 листопаду 1920 року утворено законмірно в наслідок акту 15 листопаду 1919 року, але-ж ось 12 листопаду „престолонаслідування“ устанавляється так:

По п. 4 Голову Директорії заступає Голова Держ. Нар. Ради, а як ця рада не існуватиме, то Колегія з 3-х (премєр, найвищий суддя і один вибраний від партій), а як і Колегії не буде, то лише сам премєр. Все це накрутили Петлюра і А. Левицький для того, щоб „прокласти шлях“ А Левицькому. Чому-ж не простіше, як сказано в акті 15 листопаду 1919 р.: на випадок смерті Петлюри функцію верховної влади виконують члени Директорії, що залишилися в живих? Чи є тут звязок між актами 15 листопаду і 12 листопаду 1920 р.? Нема. А. Левицький і радикал-демократи формулювали заступництво Петлюри тепер инакше: на випадок хвороби, відїзду і з інших причин! Це означає, що радикал-демократи під проводом А. Левицького взяли Петлюру під постійний нагляд і натиск: Левицький його може заступити на випадок його „відсутности“ (яку Левицький і влаштує-ж!), хвороби (це може само трапитись) і з інших причин“, а це, пане отамане, ми тобі влаштуємо, коли схочемо.

Правник, навіть чесний обиватель, може з певністю сказати, що акт 12 листопаду 1920 р. є переворотом проти акту 15 листопаду 1919 р., бо установлює цілком нелегальний шлях переходу влади. Усуває членів Директорії, а натомість висуває п. Левицького, який до Директорії не належав і ні при яких обставинах її прав одержати не може, бо ті права одержуються лишень від Трудового Конгресу і ніким, oprіч самого Трудового Конгресу, відібрані й скасовані бути не можуть. Права суверенної влади можна одержати помимо суверена лише шляхом... революції. Коли робиться-ж „дворцовий переворот“ та ще маскується його маскою легальности, то це навіть не революція, а політичне шахрайство.

Таке політичне шахрайство зроблено 12 листопаду 1920 року, а на основі цього шахрайства і виступ кількох панів після смерті Петлюри в ролі не більш і не менш, як „спадковців“ обох парламентів — Ц.Ради і Трудового Конгресу в нічим иншим, як шахрайством. Це шахрайство підкреслюється і підтіняється образowo ще тим фактом, що після смерті Петлюри в ще живих кілька членів Директорії, які по постанові Директорії 15 листопаду 1919 р. могли-б виконувати функції Директорії далі, але замість Директорії виглядає цинічна фізіономія шарлатана, що усміхається, підморгує і з підстрибом цвіркає:

— А що! ага! Ось вам демократія!

При цім виступає з-за кутка „правник“ і викладає: „хочете, я докажу, що чорне в біле“. Яка огидна опереткова клоунада над поверженим українським народом, над визвольною його мрією, над тисячами могил борців за визволення, над мільонами одурених і знасилуваних селян і робітників поневоленої нації!...

З нечуваним цинізмом і блюзирством кілька індивідів, сидючи на утриманні і услугах польської шляхти і фашистів, проголошують та ще до народу, обіцяючи „свято і непорушно виконати свій обовязок перед батьківщиною“, коли під цім „обовязком“ розуміти те, що вони „виконували“ досі! А правник А. Яковлів сідає і пише анологію злочинству: порушенню волі українського народу, порушенню цілости української території, порушенню конституційних законів Трудового Конгресу та ще й силкується довести, що ці злочинства зроблені цілком легально, відповідно волі Труд. Конгресу і України.

Марні силкування! Марні понижуючі услуги під плащиком „науки“ узурпаційному насильству. Але у всіх узурпаторів знаходились свої „правники“ і... зникали разом з своїми хлібодавцями. В нашому випадку ще гірше: п. Яковлів, один з провідників гуртка узурпаторів („радикал-демократи), разом з ними попаде під суворий суд визволеної України і буде заплямований суспільною опінією визволеного народу.

* * *

На прикінці ще кілька уваг про дивовижний спосіб думання таких людей, як п. А. Яковлів. Наприклад він вказує, що Україна за-

знала 4 форми свого державного існування в революції: автономія в федеративній Росії, самостійність УНР, гетьманщина і совітська окупація. Що до останніх двох, то:

„Ні та, ні друга не були витвором вільної суверенної волі українського народу, він їх не признав і не прийняв“.

А Ан. Левицького витворив, признав і прийняв? Над цим п. Яковлів не спиняється очевидно через великий ризик теми. Далі пише: „Єдина лише держава — УНР спочатку й до кінця була дійсним витвором українського народу“.

Цікаве оте словечко: до кінця! Це було до кінця існування УНР, а воно скінчилось в 1919 році, коли народ покинув осередок УНР, як тоді ж заявив теперішній „міністр“ А. Левицького п. Сальський. Рік 1920 — це вже не УНР, а петлюрівщина — спеціальний рух контр-революціонерів з метою захопити фактичну владу над Україною. Це не вдалось, і вони тепер агітують, щоб їх було визнано за юридичну владу, власне — за кандидатів на владу.

Свою агітацію силкуються зконструювати, як певну систему „юридичної“ аргументації, прийнятої в маєткових відносинах власности. Цікава психологія дрібної буржуазії: вона розглядає Україну, як предмет власности. Тому, що Труд. Конгрес в наслідок революційного повстання має став виразником інтересів трудового люду і носієм сувереної влади, та „радикал-демократична“ група інтелігентів під проводом двох бувших гетьманських міністрів силкується через п. Левицького стати „спадковцем“ ... Трудового Конгресу. Ці люде не розуміють, що спадщина, як політичне явище, є явище сили фактів: той буде спадковцем Трудового Конгресу, хто відновить владу на Україні на за са да х Конгресу.

П. Яковлів думає, що „легалний титул“ УНР не втрачено, що УНР існує... за кордоном. Таке поняття про державу нічого не має спільного з наукою і виявляє ніщо инше, як попівський спосіб думання: досить говорити слово „держава“, щоб держава була. Пани Яковліви думають, що кілька емігрантів закордоном є УНР.

Яковлів пише на кінці:

„Даючи певні права, легальний титул влади накладає великі обовязки й тяжку відповідальність. Першим і найголовнішим обовязком уряду є обовязок зберегти традицію УНР чистою, незмінною та принести її на рідну землю. Народ наш там, на окупованій батьківщині чекає УНР, за цею тужить. Він її єдину прийме, відновить, розвине, зміцнить і збагатить. Хай же станеться так“.

Це дивовижний продукт попівщини! Наче б то людина стоїть і чаклує: хай станеться так! Хай буде світ — і став світ. Вона зберігає традицію УНР. А що таке: традиція УНР? Реальна УНР мала уряд з соціалістів, соціалізувала землю, видавала закон про владу трудову, владу селян і робітників. Чи не це є традиція УНР? Може оце збираються зберігати в чистоті та не змінности панове полонофіли?

Чи може постанови 15 листопаду, 12 листопаду, договір про „збереження цілості УНР“ з 21 квітня принести, яко традицію петлюрівці?

Народ чекає, кажете, УНР, тужить за нею, хоче, щоб вона прийшла? Відкіль — з-за кордону? З Парижу, з Варшави, з Подєбрад? Так відтіль можуть прийти тільки... редакції „Тризуба“ і „Україн. Ниви“, установи, але й редакція „Нової України“ і установи та організації соціалістів-революціонерів! За кордоном УНР нема — тут є лише еміграція. Еміграція не УНР.

Народ, як відомо п. Сальському, ще на Україні не чекає і не тужив за „УНР“, а виганяв організацію Петлюри і петлюрівців. Не лише московські большевики, але і український народ! „Він її єдину прийме“ — власне: кого це її? Радикал-демократичну групу? Розуміється, може прийняти. Чи може А. Левицького, Прокоповича, Яковліва і К-о, що видають себе за „державу“, за УНР? Як-що петлюрівський „правник“ думає, що народ їх прийме, як „законну владу“, то це глибока помилка. Так само і поміщики мріють, що селяне їх покличуть в села і працюватимуть на їх, аби лишень „барін“ був там. В дійсності цього нема. Так і з групою полонофілів: вони думають, що народ їх чекає! Очевидно, дуже слабо чекає, коли нема ані знаку цього чекання. Та й нема чого чекати. УНР не існує.

Держава є явище соціальне. Щоб була держава — треба щоб була її організація, яка здійснила-б право необмеженого розпорядження територією, здійснила-б владу над населенням, або: щоб населення організувалось державно, треба щоб воно організувало органи влади — для видання законів, виконання їх і контролю та суду. Правники мають таку упрощену формулу держави: територія, населення і розпоряджаюча ними суверенна влада — обов'язкові елементи, без яких нема того явища, що називається державою. Це знає і п. Яковлів, коли пише про Україну після І Універсалу. „Таким чином, в цей момент на Україні з'явилися, ніби-то, всі елементи держави: народ, територія, органи державної влади. Але держави все таки ще не було, бо бракувало головніщої основи всякої держави: були органи верховної влади, але того формального, примусового зв'язку, який лучить до купи в єдине ціле державні елементи. цеб-то самої влади державної — ще не було“. Далі Яковлів каже, що ЦРада в той час мала і великий моральний авторитет внутрі країни і за кордоном, але Україна державою все-таки ще не була.

Словом, п. Яковлів каже просто: необхідні „елементи“ стають державою лише тоді, коли вони фактичною владою примусово зв'язані до купи. Ось, мовляв, є і три елементи і моральний авторитет, але все-таки держави нема.

Зрівняймо :

Україна 1917 р.

територія є

народ є

органи державної влади є
 мають моральний авторитет
 фактичної влади нема і тому держави нема
 Еміграція 1928 рік
 території нема
 народу нема
 органів влади — законодавчого нема
 ” ” — виконавчого нема*)
 авторитету нема

і, на думку „правника“, держава є — УНР.

І що якраз цю „державу“ чекає народ, тужить за нею, він її „єдину“ прийме, відновить (!) і т. д.

Чи може здорова, нормальна людина зрозуміти після цього: що таке держава?

На думку п. Яковліва, держава УНР є, хоч і за кордоном. Ну, так чого-ж вам ще треба, панове радикал-демократи? Ми боремось за державу тому, що у нас держави нема, що ми на еміграції, в чужих державах. Це зрозуміло, але не зрозуміло за що тоді „боряться“ ті, у яких є держава за кордоном! Так от і блаженствували-б собі в своїй благоустроєній, чистій, незмінній і т. д. „державі“.

Даремні ці запитання, бо не можна ж говорити з хворими людьми, навіть тоді, коли вони себе уявлять „правниками“ і виписують несотворенні дурниці, повні неучтва, претенційности, презирства до реальної дійсности, ведені своїм хоробливим бажанням попасти на Україну в формі влади.

Ми простежили їх „аргументацію“ і побачили, що маємо діло або з душевно-хворими або з безоглядно-примітивними спекулянтами, які агітаційно хочуть знайти когось дурнішого, щоб їм повірив, що вони для його... законна влада і „держава“.

Знайомство з переживаннями і базіканням про державу, традиції, легальні титули, делегації прав, конституції і т. п. словесність є ніщо інше, як бредева белькотня політичних банкрутів з української дрібної буржуазії, яку викинув український народ за непотрібністю геть з меж України.

*) Ми стверджуємо, що навіть фіктивного виконавчого органу нема. Коли 12 листопаду 1920 р. права і обовязки „Державної Ради“ передано раді міністрів, (як контроль її передано їй самій!), то де-ж та „Рада міністрів“? Держава існує, але де-ж „рада міністрів“? Відозву 12 червня 1926 р. підписали А. Левицький, В. Прокопович і В. Сальський. Більше ніхто від „уряду УНР“, як його член не виступав. Їх або зовсім нема або вони законспіровані.

Коли їх зовсім нема, то значить і „ради міністрів“ нема, а коли вони законспіровані (чого ні в одній державі на світі нема й не може бути!), то це знов таки — і не держава, і не уряд, а просто конспіративний гурток, який або боїться або соромиться показатись перед люде.

Яке питання з області сучасної „УНР“ не візьміть — зараз наткнетесь на тисячу нелогічностей, крутість, нудне до тошноти оперування мертвими словами, без звязку і змісту.

Що у неї є прихильники і ще більше жертв — це тільки пока-
зує, яка ще темна ніч панує в головах багатьох бідних українських
людей. Може їм проясниться за кордоном в голові — цьому треба
тішитись і для цього працювати, культурою тьму вікову розганяти.

Не для того, щоб полемізувати чи переконувати панів голоно-
филів — ми занадто презираємо дрібну буржуазію, щоб вступати з
нею в розмови, а виключно для добра братії нашої української зга-
яли ми час на розв'язання словес, якими силкуються де-які люди перекричати живе життя і політичний реалізм трудових мас.

Ми знаємо, що полонофілам на Україні не бувати, селянство й
робітництво ніде їх до себе не підпускає — це достаточна гарантія
для їх політичної смерті, а тому хочемо скріпити в селянстві і ро-
бітництві переконання, що ворогом України і революції були не лише
московські і польські імперіялісти, але й українська дрібно-буржу-
азна чернь, що показала себе в досить яскравих фарбах, щоб ми всі
бачили і ні на хвилину не забували, що разом з окупантами під суд
народнього гніву треба поставити і дрібно-буржуазних ворогів, зрад-
ників, польських запродавців, що осмілюються ще публично варня-
кати і величатися „спадковцями“ Конгресу Трудового Народу України.

УКРАЇНЬСЬКА РЕАЛ. ГІМН. В МОДРЯНАХ	
PROF. BIEL	Inv. 929
	Sign. 8. 255
UKRAJINSKÉ REAL GYM. V MODRANĚCH.	

